

Nr B 40

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m. jämte i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

Kungl. Maj:t har i propositionen nr B 1 under elfte huvudtiteln, punkt 2, samt under kapitalbudgeten, inrikesdepartementet, punkt 1, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 6 juni 1958, framlagt de förslag, vilka framgår av den följande redogörelsen.

Utredningen i ärendet återfinnes i det vid propositionen nr 87 till innevarande års förra riksdag fogade statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 14 mars 1958.

1:o) **Vissa byggnadsåtgärder för strålskyddsverksamhet m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till Vissa byggnadsåtgärder för strålskyddsverksamhet m. m. under statens allmänna fastighetsfond, inrikesdepartementet, för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

1951 års strålskyddskommitté har i sitt betänkande (SOU 1956: 38) föreslagit tillbyggnader för radiofysiska institutionen vid Karolinska sjukhuset, preliminärt kostnadsberäknade till 2 000 000 kronor. Vidare har direktionen för Karolinska sjukhuset i skrivelse den 18 oktober 1957 hemställt om anvisande för budgetåret 1958/59 av 210 000 kronor för vissa ombyggnadsarbeten vid radioterapeutiska kliniken. Ytterligare har föreståndaren för radiofysiska institutionen, professorn R. Sievert, i skrivelse den 21 december 1957 föreslagit uppförande av en barackbyggnad för en nettokostnad av 18 000 kronor för tillgodoseende av radiofysiska institutionens omedelbara lokalbehov.

För budgetåret 1958/59 har å kapitalbudgeten anvisats ett investeringsanslag om 100 000 kronor till vissa byggnadsåtgärder för strålskyddsverksamhet m. m. Vid anmälan av detta medelsbehov i 1957 års statsverksproposition (bil. 32, p. 7) framhöll förutvarande departementschefen bl. a., att radiofysiska institutionens lokalresurser visat sig otillräckliga redan för dåvarande uppgifter och personaluppsättning och att ett uppskov med lös-

ningen av lokalfrågan syntes kunna äventyra möjligheterna att snabbt genomföra en effektiviserad och till utvecklingen framför allt på atomenergiområdet anpassad strålskyddsverksamhet.

Fr. o. m. budgetåret 1957/58 har ett tiotal nya tjänster inrättats vid radiofysiska institutionen. Härefter har framlagts dels i propositionen nr 29/1958 förslag till ny strålskyddslag, som bl. a. innebär att utvidgade tillsynsuppgifter lägges på strålskyddsorganen, dels ock i propositionen nr 73/1958 förslag till viss omorganisation av institutionen och ytterligare personalökningar vid denna. Enligt sistnämnda proposition skall radiofysiska institutionen bibehållas som ett organ för fri forskning, fysikaliskt arbete för sjukvården vid radiumhemmet och strålskyddsverksamhet. Sammanlagt uppgår personalökningarna för budgetåren 1957/58 och 1958/59 till inemot tjugotalet tjänster. Vid ett genomförande av strålskyddskommitténs förslag till utbyggd personalorganisation för institutionen samt vissa personalförstärkningar, som härutöver begärts för budgetåret 1958/59, skulle ytterligare ett femtontal tjänster tillkomma.

Då stora svårigheter förelegat att bereda utrymme redan för det personaltillskott, som medgivits för budgetåret 1957/58, är det enligt departementschefen uppenbart, att åtgärder snarast måste vidtagas för att lösa institutionens lokalfrågor både mera provisoriskt och på längre sikt.

För att tillgodose det mera långsiktiga lokalbehovet har strålskyddskommittén föreslagit, att i anslutning till de nuvarande institutionsbyggnaderna på Karolinska sjukhusets område uppföres dels en fristående byggnad, huvudsakligen avsedd för strålskyddsverksamheten samt administration, verkstad och andra gemensamma anordningar, dels en tillbyggnad, inrymmande en föreläsningssal m. m.

Vidare har direktionen för Karolinska sjukhuset föreslagit vissa ombyggnadsarbeten i radiumhemmets vindsvåning, varigenom arbetslokaler successivt skulle erhållas för den personal vid radiofysiska institutionen, som skall svara för det fysikaliska arbetet för sjukvården vid radiumhemmet.

Vad först angår de föreslagna ombyggnaderna vid radiumhemmet anser departementschefen, att dessa öppnar möjligheter att på ett tillfredsställande sätt tillgodose behovet av arbetslokaler för institutionens kliniskt-fysikaliska avdelning, vars befattningshavare till huvudsaklig del måste ha sina arbetsplatser förlagda i anslutning till den kliniska verksamheten. Departementschefen förordar därför, att ifrågavarande vindstrymmen nu inredes för ändamålet och successivt tages i anspråk såsom arbetslokaler, allteftersom den där installerade apparaturen utmönstras. I en första etapp kan fyra skrivrum samt vissa laboratorierum m. m. utvinnas, varigenom avdelningens mest trängande lokalbehov kan fyllas. Framdeles beräknas ytterligare sex rum kunna erhållas. Kostnaderna för arbetena har beräknats till 200 000 kronor. Ehuru denna beräkning angivits vara preliminär, anser departementschefen sig, med hänsyn till att den rymmer en betydande

marginal för kostnadsstegringar och oförutsedda utgifter, böra utgå ifrån att kostnaderna skall kunna hållas inom denna ram. Kostnaderna för inredning och utrustning av lokalerna bör icke bestridas från förevarande anslag.

Enär flertalet av de fysiker och assistenter som arbetar för sjukvården vid radiumhemmet redan f. n. har provisoriska arbetsplatser i klinikens byggnad, blir avlastningen å radiofysiska institutionens lokaler genom den berörda ombyggnaden ringa. För att tillfredsställande fylla framför allt tillsynsavdelningarnas behov av ökade utrymmen anses nybyggnadsåtgärder vara ofrånkomliga. Strålskyddskommittén har föreslagit en nybyggnad för ändamålet omedelbart norr om institutionens befintliga byggnader. Såväl från Karolinska sjukhusets sida som från byggnadsstyrelsen har emellertid avstyrkts, att byggnaden förlägges inom sjukhusets område.

För egen del erinrar departementschefen om att hans ställningstagande till organisationsfrågan i propositionen nr 73 i hög grad påverkats av att han ansett, att en intim kontakt mellan forskningen och den löpande verksamheten vid institutionen måste upprätthållas i varje fall under de närmaste åren och att möjligheterna till inbördes samarbete och utbyte av erfarenheter verksamhetsgrenarna emellan bör tillvaratas. En av de viktigaste förutsättningarna för att dessa önskemål skall kunna förverkligas anser departementschefen vara att de olika avdelningarnas lokaler är belägna i varandras närhet, så att befattningshavarna i det dagliga arbetet kan hålla kontakten med varandra. Trots de invändningar, som kan resas mot att förlägga för Karolinska sjukhusets drift icke direkt nödvändiga byggnader till sjukhusets område, anser departementschefen sig därför böra förordna, att de erforderliga nybyggnaderna förlägges på sådan plats, inom eller i närheten av området, att det nödvändiga samarbetet och kontakten mellan avdelningarna möjliggöres. Med hänsyn till vad som upplysts bl. a. rörande svårigheterna att lösa avloppsfrågan på den av strålskyddskommittén föreslagna byggnadsplatsen och då tillskottet av arbetsrum i radiumhemmets vindsvåning eventuellt kan påverka nybyggnadsåtgärdernas omfattning, anses lokalfrågan från de av departementschefen angivna utgångspunkterna böra utredas ytterligare. Departementschefen avser att snarast föreslå Kungl. Maj:t att föranstalta härom.

I avvaktan på den definitiva lösningen av lokalfrågan är som nämnts vissa omedelbara åtgärder nödvändiga. Strålskyddskommittén har i detta avseende föreslagit, att institutionsföreståndarens bostadsvåning i institutionens huvudbyggnad tages i anspråk och ändras till arbetslokaler. Enligt vad kommittén upplyst, har föreståndaren förklarat sig villig att avflytta, om annan lämplig bostad kunde beredas honom. Sedermera har föreståndaren under framhållande, att det för hans nuvarande arbetsuppgifter är önskvärt att han är bosatt på institutionen, hemställt, att det provisoriska lokalbehovet tillgodoses genom uppförande av en barackbyggnad.

För egen del anser departementschefen kommitténs förslag att utnyttja bostadsutrymmena i institutionsbyggnaden för att bemästra de omedelbara lokalsvårigheterna vara att föredraga. Enligt vad han under hand erfarit finns också goda utsikter att kunna erbjuda institutionsföreståndaren lämplig bostad på annat håll. Då emellertid förhandlingar i denna fråga ännu icke kunnat upptagas med institutionsföreståndaren, som f. n. fullgör uppdrag utomlands, kan definitiv ställning till spørsmålet hur lokalbehovet provisoriskt skall tillgodoses nu icke tagas. Huru frågan än löses, anses emellertid vissa byggnadsåtgärder bli nödvändiga. Om riksdagen icke framställer erinran häremot, föreslås medel härför få disponeras från investeringsanslaget till vissa byggnadsåtgärder för strålskyddsverksamhet m. m.

Beträffande medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår erfordras 200 000 kronor för ombyggnadsarbetena i radiumhemmets vindsvåning. För provisoriska byggnadsåtgärder samt för fortsatt utrednings- och planeringsarbete för nybyggnaden anses 100 000 kronor vara tillfyllest. Då 100 000 kronor anvisats för innevarande budgetår, bör anslaget för budgetåret 1958/59 uppföras med 200 000 kronor.

Utskottet vill erinra om *dels* att årets förra riksdag, med bifall till propositionen nr 29, fattat beslut om ny strålskyddslag, innebärande bl. a. att utvidgade tillsynsuppgifter lägges på strålskyddsorganen, *dels* att utskottet denna dag avger utlåtande (nr B 41) angående anslag till strålskyddsverksamhet m. m. Med hänsyn till att radiofysiska institutionens lokaler redan för nuvarande arbetsuppgifter visat sig otillräckliga, kommer de av utskottet i sistnämnda sammanhang tillstyrkta personalförstärkningarna att innebära en ytterligare påfrestning på institutionens lokalresurser. Utskottet tillstyrker därför, att åtgärder vidtages för lösande av lokalfrågorna provisoriskt och på längre sikt.

Såsom både byggnadsstyrelsen och direktionen för Karolinska sjukhuset hävdar kan invändningar resas mot att till sjukhusets område förlägga andra byggnader än sådana som är oundgängligen nödvändiga för sjukhusets drift. Med beaktande av vad departementschefen i propositionen nr 73 till årets förra riksdag anfört rörande angelägenheten av intim kontakt mellan forskningen och den löpande verksamheten vid institutionen och vad utskottet i sitt förenämnda utlåtande uttalar finner utskottet dock icke anledning att i denna fråga hävda en annan mening än departementschefens, nämligen att nybyggnaderna bör förläggas på sådan plats, inom eller i närheten av området, att det nödvändiga samarbetet och kontakten mellan avdelningarna möjliggöres.

Vad departementschefen anfört rörande provisoriska åtgärder i avvaktan på resultatet av den numera tillsatta utredningen föranleder icke erinran eller särskilt uttalande från utskottets sida.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må till *Vissa byggnadsåtgärder för strålskyddsverksamhet m. m.* under statens allmänna fastighetsfond, inrikesdepartementet, för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

2:o) Avtal angående avstående av visst markområde å kronohemmanet Norrbacka m. m. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal med sällskapet Eugeniahemmet om avstående av visst markområde m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat, *dels ock* till Bidrag till vissa byggnadsarbeten m. m. vid Eugeniahemmet för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 105 000 kronor.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 mars 1956 föreslog kommissionen för förhandlingar rörande Karolinska sjukhusets utbyggande m. m. att vid Karolinska sjukhuset skulle uppföras en nybyggnad för neurologiska och neurokirurgiska kliniker om tillhoppa högst 200 vårdplatser. Nybyggnaden föreslogs förlagd i närheten av sjukhusets psykiatriska klinik, varvid en mindre del av Eugeniahemmets tomt måste tagas i anspråk för ändamålet. Den sålunda förordade förläggningen av nervklinikerna nödvändiggjorde för kommissionen att söka träffa en överenskommelse med sällskapet Eugeniahemmet. Förhandlingar rörande erforderlig markupplåtelse inleddes och kommissionen förklarade sig vilja medverka till att finna en tillfredsställande lösning av frågan om uppförande av ersättningslokaler för vissa byggnader, som Eugeniahemmet skulle komma att förlora genom markupplåtelsen, men betonade samtidigt att det med hänsyn till ovissheten om Eugeniahemmets fortsatta verksamhet på nuvarande plats vore angeläget, att kostnaderna för nybyggnader begränsades så mycket som möjligt.

Vid anmälan i proposition nr 163/1956 av kommissionens förslag till nervklinikernas uppförande förutsatte föredragande departementschefen, att kommittén för Karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande skulle verkställa en överarbetning av föreliggande skissritningar, så snart av kommissionen inledda avtalsförhandlingar med Stockholms stad och Stockholms läns landsting om tecknande av vårdplatser vid klinikerna blivit slutförda. Det skulle vidare ankomma på kommissionen att därefter till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag till överenskommelser med sällskapet Eugeniahemmet, som sammanhängde med erforderlig markupplåtelse. Med skrivelse den 14 juli 1956 överlämnade kommissionen till Kungl. Maj:t förslag till avtal med Stockholms stad och Stockholms läns landsting om nervklinikerna.

Vid sin granskning av det byggnadsförslag, som legat till grund för förenämnda proposition, fann sig byggnadskommittén böra verkställa en ge-

nomgripande överarbetning av detsamma. Kommitténs slutliga förslag in-
nebar bl. a., att hela byggnadskomplexet erhöll en ändrad förläggning ge-
nom att skjutas västerut.

I proposition nr 104/1957 förordade föredragande departementschefen, att
kommitténs förslag lades till grund för det fortsatta utredningsarbetet.

Förhandlingskommissionen, som numera slutfört sina förhandlingar
med sällskapet Eugeniahemmet, har med skrivelse den 20 februari 1958
framlagt förslag till avtal mellan staten och sällskapet angående viss mark-
upplåtelse m. m.

Vid anmälan i proposition nr 163/1956 av frågan om uppförande av neuro-
logiska och neurokirurgiska kliniker vid Karolinska sjukhuset uttalade före-
dragande departementschefen, att det borde ankomma på förhandlingskom-
missionen att i samband med de förhandlingar med sällskapet Eugeniahem-
met, som påkallades av erforderlig markupplåtelse, jämväl till prövning upp-
taga frågan om ersättningsbyggnader för de lokaler, som komme att gå förlo-
rade genom nervklinikernas uppförande. Departementschefen underströk
angelägenheten av att varje möjlighet till begränsning av byggnadspro-
grammet i denna del tillvaratogs men framhöll samtidigt önskvärdheten av
att man vid lösandet av de rent byggnadstekniska frågorna såvitt möjligt
tillgodosåg de önskemål, som framförts av sällskapet.

Det har vid av förhandlingskommissionen i ärendet företagen utredning
visat sig möjligt att inom nuvarande lokaler efter vissa ändringsarbeten
inrymma snickarverkstaden och ett omklädningsrum. Däremot är det icke
möjligt att inom tillgängliga utrymmen tillgodose behovet av förrådslokaler
samt garage med mindre den nuvarande bandageverkstaden tas i anspråk
härför. Kommissionen, som icke ansett det ekonomiskt försvarbart att
använda bandageverkstaden som förrådslokaler, föreslår uppförande av en
ny garage- och förrådsbyggnad. Detta kommissionens förslag har lämnats
utan erinran i remissyttrandena. Även departementschefen anser sig böra
biträda kommissionens förslag i denna del. Av vad kommissionen anfört
har departementschefen blivit övertygad om att någon annan tillfredsstäl-
lande lösning av lokalfrågan än den av kommissionen anvisade icke står
till buds. Kommissionens förslag till provisoriska anordningar har icke
givit departementschefen anledning till erinran. Med hänsyn härtill och då
departementschefen anser sig med någon jämkning uppåt kunna godtaga de
gjorda kostnadsberäkningarna, skulle erforderligt medelsbehov uppgå till
105 000 kronor. För ändamålet bör i riksstaten för nästa budgetår under
elfte huvudtiteln upptagas ett särskilt reservationsanslag under benäm-
ningen Bidrag till vissa byggnadsarbeten m. m. vid Eugeniahemmet.

Det framlagda avtalsförslaget föranleder ingen erinran från departe-
mentschefens sida. Det förutsattes, att smärre jämkningar i eller tillägg
till avtalsbestämmelserna framdeles skall kunna göras utan att riksdagens
samtycke skall behöva inhämtas.

Utskottet. Under förevarande punkt framlägges förslag om avtal mellan staten och sällskapet Eugeniahemmet angående avstående av visst markområde samt uppförande av ersättningslokaler för vissa byggnader, som kommer att gå förlorade genom nervklinikernas vid Karolinska sjukhuset uppförande. Kostnaderna för erforderliga byggnadsåtgärder beräknas till 105 000 kronor.

Då Kungl. Maj:ts förslag enligt utskottets mening tillgodoser de krav på en begränsning av det ifrågavarande byggnadsprogrammet, vilka statsmakterna tidigare uppställt, tillstyrker utskottet den begärda medelsanvisningen och det framlagda avtalsförslaget.

Med hänsyn till att departementschefen förutsatt, att endast smärre jämkningar i eller tillägg till avtalsbestämmelserna skall kunna göras utan riksdagens samtycke, har utskottet icke funnit anledning till erinran mot att bemyndigande härtill lämnas.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal med sällskapet Eugeniahemmet om avstående av visst markområde m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 14 mars 1958 förordat;

b) till *Bidrag till vissa byggnadsarbeten m. m. vid Eugeniahemmet* för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 105 000 kronor.

3:o) **Vissa överenskommelser med Stockholms stad och Stockholms läns landsting rörande sjukvården i Stockholm och den medicinska undervisningen därstädes.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal och överenskommelser med Stockholms stad och Stockholms läns landsting i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Serafimerlasarettet och Karolinska sjukhuset, som föranledes av vad departementschefen förordat, *dels* till *Bidrag till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid Serafimerlasarettet m. m.* för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor, *dels* till *Bidrag till anordnande av undervisning vid vissa Stockholms stad tillhöriga sjukhus för samma budgetår* under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 473 000 kronor, *dels ock* besluta att tills vidare avgiftsfritt till allmänna barnbördshuset i Stockholm upplåta nyttjanderätt till viss tomtmark.

Genom beslut den 14 januari och den 17 juni 1955, den 9 november 1956 samt den 17 januari 1958 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommissionen för

förhandlingar rörande Karolinska sjukhusets utbyggande m. m. att å statens vägnar upptaga förhandlingar med Stockholms stad och i förekommande fall Stockholms läns landsting rörande *dels* i proposition nr 212/1954 förutsatta överenskommelser angående anordnande av undervisning vid vissa staden tillhöriga sjukhus m. m., *dels* avvecklingen av garnisonssjukvården vid under direktionens för Karolinska sjukhuset förvaltning stående sjukhus, *dels* tillämpningen av 1931 års avtal rörande Karolinska sjukhusets uppförande och drift samt 1925 års avtal angående Stockholms stads övertagande av hela sin sinnessjukvård, i vad avtalen avser beräkningsmetoden för de driftkostnadsbidrag, som staden och landstinget resp. staten har att erlægga, *dels ock* fördelningen mellan staten och staden av kostnaderna för ändrings- och reparationsarbeten samt anskaffning av inventarier och annan utrustning vid Serafimerlasarettet i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits av särskilt tillkallade sakkunniga i ett den 20 december 1957 avgivet betänkande med förslag till vissa åtgärder för upprustning av lasarettet.

Såsom resultat av de förhandlingar, som förhandlingskommissionen fört med delegerade från Stockholms stad, har kommissionen med skrivelse den 29 januari 1958 framlagt förslag till avtal och överenskommelser i följande hänseenden, nämligen angående

- 1) *dels* ändringar av och tillägg till mellan vederbörande parter den 1 december 1947 ingånget avtal angående försäljning till staden av stiftelsen Serafimerlasarettets fastigheter, *dels* fördelning av kostnaderna för upprustning av Serafimerlasarettet;
- 2) provisorisk undervisning i psykiatri vid Södersjukhuset;
- 3) undervisning i klinisk epidemiologi vid Epidemisjukhuset i Stockholm;
- 4) vården å Karolinska sjukhuset av vissa militära patienter;
- 5) upplåtelse till Stockholms stad av Garnisonssjukhuset å Kungsholmen;
- 6) fördelningen av vårdkostnaderna under första halvåret 1958 vid Garnisonssjukhuset å Kungsholmen; samt
- 7) beräkningen av vissa driftkostnader m. m.

Förhandlingskommissionen har samtidigt framlagt förslag till avtal resp. överenskommelse med Stockholms läns landsting rörande *dels* vården å Karolinska sjukhuset av vissa militära patienter *dels ock* beräkningen av vissa driftkostnader m. m.

Förhandlingarna mellan kommissionen och stadens delegerade har slutförts i ett sammanhang och de därvid träffade avtalen utgör enligt vad kommissionen uppgivit ett sammanhängande förhandlingsresultat, en enhet. Detta innebär, att parterna som förutsättning för giltigheten av vart och ett av de preliminära avtalen uppställt det villkoret, att samtliga ifrågavarande avtal godkännes. Det nu sagda äger motsvarande tillämpning beträffande de med landstinget ingångna avtalen.

Departementschefen anför, att under 1940-talet började en förflyttning av undervisningsklinikerna vid Serafimerlasarettet att av flera skäl framstå som önskvärd. Klinikernas läge ansågs sålunda olämpligt, enär lasarettet icke var ett fullständigt centralsjukhus med de möjligheter till samarbete med olika specialkliniker, som var av betydelse icke blott för sjukvården utan även för forskning och undervisning. En väsentlig olägenhet för undervisningen utgjorde jämväl överflyttandet av Karolinska institutets teoretiska institutioner från grannskapet av Serafimerlasarettet till Norrbackaområdet. Lasarettets lokaler började vidare bli starkt förslitna och omoderna. Med anledning härav träffades år 1947 mellan staten och Stockholms stad ett avtal om upplåtande av Sabbatsbergs sjukhus i betydligt vidgad omfattning för den medicinska undervisningen och forskningen, det s. k. Sabbatsbergsavtalet. Enligt avtalet skulle en betydande utbyggnad av Sabbatsbergs sjukhus ske genom uppförande av ett stort antal nya kliniker, till vilka större delen av den vid Serafimerlasarettet förlagda undervisningen skulle överflyttas — nervklinikerna skulle överföras till Karolinska sjukhuset (se härom proposition nr 163/1956). Vid avtalets ingående räknade man med, att de planerade nya klinikerna skulle hinna färdigställas i god tid före utgången av år 1960, enligt ett av förhandlingskommissionen år 1946 gjort uttalande (se proposition nr 55/1947) förutsattes t. o. m., att detta skulle bli fallet redan omkring år 1953. Under senare år har det emellertid blivit alltmera uppenbart, att staden icke skulle bliva i stånd att realisera Sabbatsbergsprojektet inom överenskommen tid. Enligt vad departementschefen inhämtat har förhandlingskommissionen redan i början av år 1955 och vid upprepade tillfällen därefter av stadens delegerade begärt besked om anledningen till dröjsmålet. Därvid har från stadens sida som orsak till inträdd försening främst åberopats ovisshet om Sabbatsbergsområdets framtida disposition med hänsyn till den planerade Rådmanngatuleden. Sedan stadsplan över området numera antagits av stadsfullmäktige och då gatubyggnadsfrågorna enligt vad borgarrådet Berglund vid ett sammanträde inför departementschefen i december 1957 uppgivit icke längre inverkar på igångsättandet av om- och tillbyggnaden av Sabbatsbergs sjukhus, räknar departementschefen med, att staden utan ytterligare dröjsmål fullföljer sina åtaganden enligt avtalet eller vad som efter överenskommelse kan komma att träda i stället. Detta får i dagens läge anses vara desto mera angeläget, som de olägenheter i fråga om verksamheten vid Serafimerlasarettet, vilka redan gjorde sig gällande under 1940-talet, år efter år ökat i omfattning. Det erinras om vad de sakkunniga och remissmyndigheterna anför i dessa delar. Departementschefen hänvisar i detta sammanhang till universitetskanslerns uttalande, att Serafimerlasarettet numera och i ännu högre grad efter nervklinikernas bortflyttande måste anses mindre lämpligt som undervisningssjukhus bl. a. genom de ökade krav på klinikers och institutioners kapacitet, som den år 1954 beslutade undervisningsreformen

medför. Med hänsyn härtill och då de sakkunnigas förslag till förbättrings-åtgärder vid lasarettet endast är ägnade att provisoriskt avhjälpa de mest framträdande bristerna i fråga om lokaler och utrustning utgår departementschefen från, att staden bedriver planeringen och uppförandet av överenskomna undervisningskliniker så snabbt som möjligt. Förverkligandet av avtalade projekt måste till följd av den uppkomna situationen och de från stadens sida gjorda åtagandena enligt departementschefens mening anses vara en av stadens f. n. mest angelägna uppgifter på sjukhusväsendets område.

Mot bakgrunden av det nu sagda och då man såsom förhandlingskommissionen framhållit torde ha anledning räkna med att Serafimerlasarettet ännu under relativt lång tid kommer att användas i undervisningens tjänst, anses det ofrånkomligt, att en upprustning av lasarettet i begränsad omfattning kommer till stånd. Den av de sakkunniga framlagda planen för en sådan upprustning synes departementschefen ägnad att inom rimlig tid skapa förbättrade arbetsförhållanden för såväl sjukvård som undervisning och forskning. Departementschefen förordar därför, att denna plan lägges till grund för lasarettets successiva upprustning. För detta ställningstagande har givetvis resultatet av förhandlingskommissionens förhandlingar med staden angående fördelningen av upprustningskostnaderna varit av betydelse. Enligt det av förhandlingskommissionen framlagda förslaget till avtal skall staden svara för 60 procent av de verkliga kostnaderna för byggnads- och reparationsarbeten medan staten helt skall bekosta anskaffning av inventarier och utrustning. Då Serafimerlasarettet och därmed staten kommit i en tvångssituation därigenom att Stockholms stad icke kunnat verkställa Sabbatsbergssjukhusets utbyggnad inom beräknad tid, synes departementschefen en naturlig grund för fördelningen av ifrågavarande kostnader ha varit den i Sabbatsbergsavtalet angivna, d. v. s. att staden svarar för 75 procent av uppkommande kostnader. Det kan visserligen icke bestridas, att anslagstilldelningen för årligt underhåll av fastigheter och inventarier vid Serafimerlasarettet under senare år hållits inom en snäv ram, varigenom en viss kumulation av underhållsbehovet numera uppstått. Enligt departementschefens mening kan emellertid detta icke läggas staten till last som en försummelse, enär sjukhusverksamheten inom relativt få år beräknats skola upphöra, och omfattande och kostsamma underhållsarbeten därigenom icke ansetts ekonomiskt försvarbara. I detta sammanhang erinras även om, att sjukhusbyggnaderna i realiteten överlåtits till staden utan ersättning. Med hänsyn till det nu sagda synes det departementschefen i viss mån tveksamt, huruvida förslaget till kostnadsfördelning kan anses innebära en från statens synpunkt godtagbar lösning. Då emellertid de sakkunnigas förslag till icke oväsentlig del avser underhållsåtgärder och med beaktande av övriga omständigheter anser departementschefen sig böra godtaga förhandlingskommissionens förslag på denna punkt. Att kostnaderna för inventa-

rier och utrustning helt skall falla på staten anses vara en ändamålsenlig lösning, eftersom man härigenom undviker osäkerhet rörande äganderättsförhållandena i fråga om vid sjukhuset befintligt lösöre.

Det är uppenbarligen ur såväl sjukvårdens som undervisningens synpunkt angeläget, att föreslagna åtgärder kommer till utförande så snart som möjligt. Departementschefen är emellertid icke beredd att nu framlägga någon tidsplan för upprustningen. Det statsfinansiella läget måste här liksom på andra områden bli avgörande för den medelstilldelning, som kan ifrågakomma. Vissa särskilt angelägna åtgärder bör emellertid vidtagas redan fr. o. m. nästa budgetår. Departementschefen kommer i det följande att ange de åtgärder han anser mest brådskande och vilka således enligt hans mening bör komma till utförande i en första etapp. Vad beträffar kostnadsberäkningarna framgår av de sakkunnigas betänkande, att de sakkunniga eftersträvat att göra dessa så noggranna som förhållandena medgivit. Departementschefen är medveten om att beräkningarna på vissa punkter måste anses preliminära. De föreliggande kostnadsberäkningarna anses dock utgöra ett tillräckligt underlag för en bedömning av den ekonomiska innebörden av de förslag, som departementschefen i det följande framlägger. Det anses få ankomma på byggnadsstyrelsen att innan föreslagna byggnadsarbeten igångsättes fackmässigt bearbeta och granska upprättade förslag, uppgöra preciserade kostnadsberäkningar samt i samråd med direktionen för Karolinska sjukhuset framlägga förslag till ett ur byggnadsteknisk synpunkt och med hänsyn till sjukhusdriften lämpligt tidsschema för arbetenas genomförande.

Till av de sakkunniga föreslagna personalförstärkningar är departementschefen icke beredd att nu taga ställning. Dessa förslag bör prövas i samband med lasarettets ordinarie anslagsäskanden för budgetåret 1959/60. Med hänsyn till vad medicinalstyrelsen framhållit anses likaledes böra anstå tills vidare med ett definitivt ställningstagande till frågan om inrättande av en avdelning för hjärkateterisering och angiocardiografi. Vad beträffar det kliniskt-bakteriologiska laboratoriet har universitetskanslern icke ansett det av de sakkunniga framlagda förslaget till lösning av laboratoriets lokalfråga godtagbart ens som ett provisorium i avvaktan på att laboratoriet skulle erhålla ökade lokaler efter nervklinikernas överflyttning till Karolinska sjukhuset. Kanslern har vidare ansett det av laboratorieföreståndaren framställda förslaget om överförande av verksamheten vid laboratoriet till Karolinska sjukhusets blivande byggnad för klinisk bakteriologi böra ytterligare utredas och övervägas. För egen del finner departementschefen i likhet med kanslern frågan om laboratoriets framtida förläggning vara av så stor principiell och praktisk betydelse, att denna fråga bör göras till föremål för en särskild, av tidigare undersökningar obunden utredning, som bör bedrivas med erforderlig skyndsamhet. I avvaktan därpå anses få anstå med ifrågasatt utvidgning av bakteriologiska laboratoriets lokaler utöver vad

de sakkunniga föreslagit. Departementschefen är väl medveten om att detta kan medföra svårigheter för den vid laboratoriet bedrivna verksamheten men vill samtidigt betona att det torde vara till fördel för samtliga berörda parter att inflyttning i de f. n. av endokrinologiska avdelningen disponerade lokalerna äger rum och praktisk erfarenhet vinnes av de nya utrymmenas användbarhet, innan man tager slutlig ställning till lokal- och förläggningsfrågorna.

I sitt remissutlåtande har statskontoret med hänsyn till rådande brist på vårdplatser för invärtesmedicinska fall ställt sig tveksam till föreslagen minskning av vårdplatsantalet vid den medicinska kliniken. Departementschefen delar denna tveksamhet. Då emellertid klinikchefen ansett återstående vårdplatsantal tillräckligt ur undervisningssynpunkt och någon annan möjlighet att avhjälpa de för såväl patienter som sjukvårdspersonal ytterst otillfredsställande förhållandena inom kliniken icke utan stora kostnader anses stå till buds har departementschefen ansett sig icke böra rikta någon erinran mot de sakkunnigas förslag i denna del.

En förutsättning för genomförandet av föreslagna förbättringsåtgärder inom den kirurgiska kliniken vid Serafimerlasarettet är enligt vad de sakkunniga med instämmande av direktionen för Karolinska sjukhuset anfört, att den plastikkirurgiska avdelningen vid lasarettet överflyttas till Karolinska sjukhuset och där inrymmer i en av de garnisonsavdelningar, som frigöres genom garnisonssjukvårdens avveckling. För att den ifrågasatta överflyttningen skall kunna realiseras fordras dock, att av direktionen i petita för budgetåret 1958/59 äskade medel — 65 000 kronor — för vissa ombyggnadsåtgärder inom den nuvarande avdelningen för plastikkirurgi och brännskadebehandling vid Karolinska sjukhuset anvisas. För egen del anser departementschefen att betydande fördelar skulle vinnas, om den nuvarande uppdelningen av den plastikkirurgiska verksamheten på tvenne sjukhus kunde bringas att upphöra. En koncentrerings av verksamheten till Karolinska sjukhuset skulle otvivelaktigt innebära en väsentlig förbättring ur såväl driftekonomisk som effektivitetssynpunkt. Departementschefen föreslår i det följande att den särskilda garnisonssjukvården i Stockholm skall upphöra fr. o. m. den 1 juli 1958. Härigenom skapas förutsättningar för en överflyttning till Karolinska sjukhuset av den plastikkirurgiska verksamheten vid Serafimerlasarettet. Departementschefen förordar därför, att en dylik överflyttning kommer till stånd i enlighet med de sakkunnigas förslag och föreslår vidare, att 65 000 kronor anvisas för av direktionen begärda ombyggnadsarbeten vid den plastikkirurgiska avdelningen vid Karolinska sjukhuset, varigenom rådande stora infektionsrisker vid denna avdelning kan begränsas. Departementschefen understryker, att han genom nu framlagda förslag icke tagit slutlig ställning till frågan om tillgodoseende av den plastikkirurgiska verksamhetens framtida lokalbehov.

Som tidigare framhållits är det angeläget, att upprustningen av Serafimer-

lasarettet påbörjas utan dröjsmål. Vid sin prövning av de sakkunnigas förslag har departementschefen med beaktande av å ena sidan att vissa i och för sig mycket brådskande åtgärder måste anstå i avbidan på att för deras genomförande nödvändiga anordningar först kommer till stånd samt å andra sidan åtgärdernas inbördes angelägenhetsgrad funnit följande byggnads- och installationsarbeten böra vidtagas redan under nästa budgetår. För åtgärder i syfte att förbättra lasarettets elenergiförsörjning bör beräknas 100 000 kronor. De omflyttningar inom lasarettet, som blir en följd av den endokrinologiska verksamhetens överflyttning till Karolinska sjukhuset innevarande vår, medför vissa nödvändiga ändringsarbeten i första hand för de kliniskt-fysiologiska och kliniskt-kemiska laboratorierna. Härför beräknas tillhoppa 58 000 kronor. Omklädnadsrum för kandidater i patologiska avdelningen bör vidare iordningställas för en kostnad av 4 000 kronor. Röntgenavdelningen arbetar f. n. under mycket pressande förhållanden. Den av de sakkunniga föreslagna tillbyggnaden ävensom övriga åtgärder, som syftar till en förbättring av arbetsförhållandena vid röntgenavdelningen, bör därför igångsättas snarast. Härför beräknas en kostnad om 126 000 kronor under nästa budgetår. För inrättande av isoleringsrum och undersökningsrum inom de medicinska och neurologiska klinikerna samt för ombyggnad av sistnämnda kliniks kandidatlaboratorium bör avses tillhoppa 115 000 kronor. I detta sammanhang framhåller departementschefen, att han i det följande kommer att föreslå, att all undervisning i neurologi vid Karolinska institutet fr. o. m. höstterminen 1958 förlägges till Serafimerlasarettets neurologiska klinik. För upprustning av fyra vårdavdelningar, för målningssarbeten samt för anskaffande av en centralradioanläggning bör under budgetåret 1958/59 få tagas i anspråk resp. 140 000, 100 000 och 43 000 kronor. Tillbyggnad av intendentkontoret och inskrivningsexpeditionen samt förbättrat intag till olycksfallspolikliniken måste ävenledes hänföras till de mera angelägna åtgärderna. Kostnaderna härför har uppskattats till 61 000 resp. 53 000 kronor. Den totala kostnaden för nu angivna arbeten uppgår till 800 000 kronor, varav på statsverket faller 40 procent eller 320 000 kronor. Härtill kommer kostnaden för de förut berörda ombyggnadsarbetena inom den plastikkirurgiska avdelningen vid Karolinska sjukhuset, vilka arbeten bör komma till stånd så snart som möjligt. Denna kostnad faller i sin helhet på staten.

I anslutning till vad nu förordats beträffande byggnadsarbeten, understrykes ånyo, att kostnadsberäkningarna för dessa arbeten är preliminära och att de måhända icke i alla delar kommer att visa sig hållbara. Det förutsättes att bl. a. härav påkallade jämkningar i byggnadsprogrammet inom den förordade totala kostnadsramen får vidtagas.

För anskaffning av inventarier och utrustning under nästa budgetår beräknas 215 000 kronor. Härav hänför sig 15 000 kronor till kompletteringar i samband med föreslagna omändringar inom de medicinska och neurologiska

klinikerna. För inköp av ljusskåp m. m. åt röntgenavdelningen bör anvisas 28 000 kronor. Anskaffning av apparatur till de kliniskt-kemiska och kliniskt-bakteriologiska laboratorier bör ske intill ett belopp av 70 000 kronor. Kostnaden för möbler åt intendentkontoret, för präglingssmaskin m. m. har av de sakkunniga uppskattats till 16 000 kronor. Anskaffning av nödvändig köksutrustning, belysningsarmatur m. m. föreslås under nästa budgetår få ske intill ett belopp av 86 000 kronor. Sammanfattningsvis innebär departementschefens förslag att för budgetåret 1958/59 bör för vidtagande av förbättringsåtgärder och anskaffning av viss utrustning anvisas (320 000 + 65 000 + 215 000) 600 000 kronor. För ändamålet bör i riksstaten för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln upptagas ett särskilt reservationsanslag under benämningen Bidrag till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid Serafimerlasarettet m. m.

Förhandlingskommissionen har uttalat, att vad parterna överenskommit ifråga om kostnadsfördelningen bygger på den förutsättningen, att samtliga av de sakkunniga föreslagna åtgärder och inventarieanskaffningar skall komma till stånd, såvida icke annat överenskommes vid den fortsatta statliga och kommunala behandlingen av de sakkunnigas förslag. Departementschefen anser sig kunna utgå från, att överenskommelse skall kunna träffas om sådana inskränkningar eller utvidgningar i upprustningsprogrammet, vilka framdeles kan komma att aktualiseras av vägande medicinska eller organisatoriska skäl.

Vidkommande avtalsförslaget i övrigt anses övervägande skäl tala för att tidpunkten för stadens övertagande av huvudmannskapet för lasarettet uppskjutes till det budgetårsskifte, som infaller närmast efter den tidpunkt, då de nya neurologiska och neurokirurgiska klinikerna vid Karolinska sjukhuset tagits i bruk. Med hänsyn till de av förhandlingskommissionen antydda svårigheterna i fråga om personalen vid sagda kliniker är en dylik anordning att föredra. Vidare har Sabbatsbergsavtalet och avtalet om Serafimerlasarettets försäljning otvivelaktigt ingåtts under den förutsättningen, att överflyttningen av nervklinikerna skulle äga rum, innan statens dispositionsrätt över lasarettet upphörde. En naturlig följd av vad nu sagts är den i avtalsförslagets § 2 intagna förlängningen av gällande avtal angående vård å lasarettet av sjuka från staden. I fråga om de av Stockholms läns landsting nu disponerade platserna vid lasarettet har departementschefen — med erinran om vad stadens delegerade år 1947 uttalat härvidlag — intet att invända mot kommissionens förslag.

Departementschefen finner det vara av största vikt, att den av staden planerade Klarabergsgatuleden och arbetena för dess framdragande icke inverkar störande på den vid lasarettet bedrivna sjukvården, undervisningen och forskningen. Eftersom den definitiva dragningen av ifrågavarande led i praktiken omöjliggör sjukvårdande verksamhet vid den kirurgiska kliniken, framhåller departementschefen med skärpa, att detta projekt icke kan

komma till stånd förrän sagda klinik överflyttats till annat sjukhus. När det gäller den provisoriska dragningen av leden, varvid avses det alternativ, som ligger på det större avståndet från den neurokirurgiska kliniken, anser departementschefen sig på av förhandlingskommissionen förebragta skäl kunna biträda vad parterna preliminärt överenskommit, nämligen att staden förbinder sig att icke utan medgivande från direktionen för Karolinska sjukhuset bedriva några gatuarbeten inom sjukhusområdet, innan den neurokirurgiska kliniken överflyttats till Karolinska sjukhuset, medan staten för sin del åtager sig att bedriva arbetet med färdigställandet av nervklinikerna vid sistnämnda sjukhus i så snabb takt, som kan vara tekniskt betingad, och på sådant sätt att i varje fall neurokirurgiska kliniken bör kunna överflyttas före den 1 januari 1963. Departementschefen finner det värdefullt, att det i avtalsförslaget uttryckligen framhävts, att förhandlingar skall upptagas om de lokalproblem för lasarettets laboratorier, som kan aktualiseras i samband med nervklinikernas överflyttning till Karolinska sjukhuset. Enligt departementschefens mening ger dock redan försäljningsavtalet staten tillräckliga garantier för medinflytande i fråga om de friställda lokalernas användning när det gäller att tillgodose undervisningens och forskningens berättigade intressen, även sedan dispositionsrätten över lasarettet övergått till staden.

Mot det av förhandlingskommissionen framlagda förslaget till avtal har departementschefen i övrigt intet att invända, men erinrar om att flera viktiga frågor i samband med stadens övertagande av dispositionsrätten över lasarettet återstår att lösa. Förhandlingar härom bör av kommissionen upptagas i god tid före övergången.

Den vid 1954 års riksdag beslutade läkarutbildningsreformen medför bl. a., att vissa Stockholms stad tillhöriga sjukhus i ökad utsträckning måste tagas i anspråk för undervisningsändamål. Så är bl. a. fallet beträffande den undervisning i psykiatri, som enligt 1955 års medicinska examensstadga skall anordnas fr. o. m. höstterminen 1958. I proposition nr 212/1954 har sålunda förutsatts, att undervisning i psykiatri provisoriskt skall förläggas till Södersjukhuset i avbidan på tillkomsten av en planerad psykiatrisk klinik vid Sabbatsbergs sjukhus. Med anledning härav har förhandlingskommissionen upptagit förhandlingar med Stockholms stad angående upplåtande av Södersjukhuset för meddelande av undervisning i psykiatri. Såsom resultat av förda förhandlingar har kommissionen numera framlagt ett avtalsförslag, för vars innehåll en redogörelse lämnats i det föregående. Vid prövningen av detta förslag har departementschefen kommit till den uppfattningen, att detsamma får anses innebära en godtagbar lösning av frågan om statens kostnader för ifrågavarande undervisning. Storleken av dessa kostnader anses visserligen i och för sig vara ägnad att ingiva betänkligheter. Departementschefen erinrar emellertid om, att en tillämpning i förevarande fall av de grunder, som innefattas i det s. k. Sabbatsbergs-

avtalet, otvivelaktigt skulle medfört ännu högre kostnader för staten. Departementschefen har därför icke ansett sig böra påyrka någon ändrad kostnadsfördelning mellan staten och staden utan förordar att avtalsförslaget godkännes. Enligt det föreliggande avtalsförslaget skall staden för varje kalenderår tillkommande ersättning erläggas före nästföljande januari månads utgång. I anslutning härtill beräknas medelsbehovet för nästa budgetår till i runt tal 238 000 kronor, varav 150 000 kronor i engångsersättning till staden. I sistnämnda belopp ingår 8 000 kronor utgörande av departementschefen uppskattad andel för statsverket av kostnaderna för erforderliga telefoninstallationer. Av vad förhandlingskommissionen anfört framgår, att fråga uppkommit om en definitiv förläggning av psykiatriundervisningen till annat stadens sjukhus än Sabbatsbergs sjukhus. Departementschefen finner angeläget, att denna fråga erhåller sin lösning, och är ense med förhandlingskommissionen, att en överenskommelse i frågan snarast bör eftersträvas. Vid de förhandlingar, som hittills ägt rum mellan förhandlingskommissionen och delegerade för staden i denna fråga, har övervägande skäl ansetts tala för en förläggning till S:t Görans sjukhus av den tidigare vid Sabbatsbergs sjukhus planerade psykiatriska undervisningskliniken.

Undervisning i neurologi för vid Karolinska institutet inskrivna studerande meddelas f. n. vid såväl Serafimerlasarettet som Södersjukhuset, vid sistnämnda sjukhus enligt med staden träffat särskilt avtal. Såsom framgår av den tidigare redogörelsen har lärarkollegiet vid Karolinska institutet numera föreslagit, att hela undervisningen i neurologi skall förläggas till Serafimerlasarettet. Detta förslag förutsätter, att fyra kurser om vardera 30 studerande årligen anordnas därstädes och att minst ett tjugotal studerande årligen erhåller dispens från den i nuvarande examensstadga föreskrivna skyldigheten att samtidigt genomgå kurserna i neurologi och psykiatri. Universitetskanslern har tillstyrkt lärarkollegiets förslag samt förordat, att ytterligare en tjänst som förste underläkare inrättas vid nervkliniken å Serafimerlasarettet. De skäl, som av undervisningsmyndigheterna anförts till stöd för förslaget om en koncentrerad av neurologiundervisningen till Serafimerlasarettet, anser departementschefen sig kunna biträda och erinrar om, att ett realiserande av detta förslag torde komma att medföra en årlig besparing för statsverket med i runt tal 11 000 kronor. Det förordas sålunda, att undervisningen i neurologi fr. o. m. höstterminen 1958 i sin helhet förlägges till Serafimerlasarettet. En förutsättning härför är emellertid, att den av universitetskanslern förordade tjänsten som förste underläkare tillkommer. Under första halvåret 1958 kommer att anordnas endast en kurs i neurologi vid Södersjukhuset. Staden enligt gällande avtal tillkommande ersättning härför utgör 7 800 kronor. För att möjliggöra den av departementschefen i det föregående förordade ökade undervisningen vid Serafimerlasarettet fr. o. m. hösten 1958 tillstyrkes inrättande vid nerv-

kliniken därstädes av en förste underläkare i Ae 23 fr. o. m. nästa budgetår. Kostnaden härför, 21 876 kronor fränsett rörligt tillägg, anses bära bestridas från den under Serafimerlasarettets avlöningsanslag upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Denna anslagspost, som är av förslagsanslags natur, har i årets statsverksproposition föreslagits uppförd med i runt tal 6 524 000 kronor. Någon ändring i förslaget till avlöningsstat för Serafimerlasarettet anses icke vara påkallad.

För vid Karolinska institutet inskrivna studerande meddelas f. n. undervisning i epidemiologi vid Epidemisjukhuset i Stockholm. För sjukhusets upplåtande för undervisning har staten att erlægga ersättning till staden enligt ett mellan parterna år 1952 ingånget avtal. Enligt den nya studieordningen för medicine licentiatexamen har den kliniska epidemiologien fått ställningen av ett kliniskt examensämne med en undervisning av motsvarande omfattning som flertalet av dessa. Den omläggning av undervisningen, som sålunda ägt rum, har till följd, att Epidemisjukhuset i Stockholm kommer att behöva tagas i anspråk för undervisning i väsentligt ökad utsträckning. Med anledning härav har det varit nödvändigt att träffa överenskommelse med staden härom. I likhet med undervisningsmyndigheterna har departementschefen ingen erinran mot förhandlingskommissionens uppgörelse med staden och förordar således, att det framlagda avtalsförslaget godkännes. Vid bifall härtill skulle statens bidrag för kalenderåret 1958 omfatta dels kostnader för tiden den 1 januari—30 juni enligt nu gällande avtal dels ock kostnader för tiden den 1 juli—31 december enligt det nya avtalet. Statens bidrag för tiden den 1 januari—30 juni beräknas till 39 000 kronor och för tiden den 1 juli—31 december till 150 000 kronor. Statens sammanlagda bidrag för kalenderåret 1958 kan således beräknas till (39 000 + 150 000) 189 000 kronor.

Enligt avtal mellan staten och Stockholms stad, som gäller fr. o. m. den 1 januari 1957, har staden upplåtit vissa sjukhus för meddelande av obduktionsundervisning åt medicine studerande. Enligt detta avtal skall staten till staden erlægga bidrag till avlöning och pensionering av viss läkarpersonal samt ersättning för lokalupplåtelse, städning, förbrukningsartiklar m. m. Staden för varje kalenderår tillkommande ersättning skall erläggas efter kalenderårets utgång. Statens bidrag för kalenderåret 1958 kan beräknas till 35 223 kronor. Staden har måst vidkännas vissa kostnader för ändringsarbeten inom den patologiska avdelningen vid S:t Görans sjukhus samt för inköp av klädsåk åt medicine studerande. Departementschefen förordar, att ifrågavarande kostnader, 2 375 kronor, såsom uteslutande föranledda av undervisningens behov bestrides av statsmedel. Vid bifall till detta förslag skulle för ändamålet erforderliga medel under budgetåret 1958/59 uppgå till (35 223 + 2 375) i runt tal 38 000 kronor.

Under rubrikerna Bidrag till anordnande av undervisning vid vissa Stockholms stad tillhöriga sjukhus samt Bidrag till anordnande av klinisk under-
2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1958. 6 saml. Nr B 40*

visning i epidemiologi vid Epidemisjukhuset i Stockholm finns i gällande riksstat upptagna två förslagsanslag, vilka uppförts med 55 400 resp. 66 000 kronor. Det förordas, att medel för de ändamål, som tillgodoses genom anlåtande av förenämnda båda anslag, fr. o. m. nästa budgetår anvisas under ett anslag under benämningen Bidrag till anordnande av undervisning vid vissa Stockholms stad tillhöriga sjukhus. Från anslaget, vilket bör erhålla förslagsanslags natur, anses böra bestridas av departementschefen i det föregående angivna kostnader för dels undervisning i psykiatri, neurologi och epidemiologi dels ock obduktionsundervisning. Anslaget bör sålunda uppföras med (238 000 + 7 800 + 189 000 + 38 000) i runt tal 473 000 kronor.

Kommittén för Karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande förutsatte i sitt den 24 januari 1951 dagteknade förslag till generalplan för sjukhusets utbyggande, att de kirurgiska garnisonsavdelningarna inom sjukhuset skulle frigöras och ianspråktagas som lokaler för laboratorier samt urologiska och plastikkirurgiska kliniker. Kommitténs förslag om uppförande av en ortopedisk klinik vid sjukhuset byggde likaledes på denna förutsättning. Vid sin anmälan av generalplaneförslaget i proposition nr 123/1951 underströk jämväl dåvarande chefen för inrikesdepartementet vikten av att garnisonsavdelningarna snarast avvecklades. Som förhandlingskommissionen framhållit har frågan om friställandet av ifrågavarande avdelningar ånyo aktualiserats i anledning av riksdagens beslut om överflyttande av Norrbackainstitutets ortopediska klinik till Karolinska sjukhuset. För den fortsatta planeringen av Karolinska sjukhusets utbyggnad har det således varit en förutsättning, att garnisonssjukvården i Stockholm avvecklades eller i varje fall erhöi en annan utformning än den nuvarande. Av förhandlingskommissionens redogörelse framgår, att antalet fritt vårdade militära patienter vid Karolinska sjukhuset och Garnisonssjukhuset alltsedan andra världskrigets slut successivt minskat, vilket haft till följd att garnisonsavdelningarna under senare år huvudsakligen belagts med civila patienter. Samma utveckling har gjort sig gällande vid andra garnisonssjukhus i landet. Fortsatt drift av ifrågavarande sjukhus har därför icke ansetts erforderlig under förutsättning att de militära patienterna kunnat beredas tillfredsställande sjukhusvård i annan ordning. Flertalet garnisonssjukhus har också numera antingen nedlagts eller i olika former övertagits av resp. landsting. I samtliga fall har vederbörande landsting åtagit sig att för vård mottaga militära patienter, som är i behov av sjukhusvård. I vårdavgiftshänseende har ifrågavarande patienter enligt under senare år träffade avtal betraktats som civila patienter, därvid dock kronan har att erlægga den för inomläns- resp. utomlänspatienter fastställda legosängsavgiften.

Det är mot denna bakgrund som de av förhandlingskommissionen nu framlagda förslagen till avtal angående vård å Karolinska sjukhuset av vissa militära patienter tillkommit. Enligt dessa avtalsförslag skall — gentemot Stockholms stad och Stockholms läns landsting — militära patienter

fr. o. m. den 1 juli 1958 i vårdhänseende betraktas som civila sjuka vare sig de vårdas å Karolinska sjukhuset eller å stadens och landstingets egna sjukhus. I staden bosatta militära patienter skall i första hand beredas vård å Karolinska sjukhuset. Kommissionens förslag i dessa delar har lämnats utan erinran i remissyttrandena. Även departementschefen har vid sin prövning av förslagen ansett sig böra biträda desamma. Förslagens genomförande medför fördelar för staten ur såväl organisatorisk som ekonomisk synpunkt. För statsverket torde enligt av kommissionen företagna beräkningar uppkomma en årlig inkomstökning med cirka 225 000 kronor.

Vid bifall till förevarande förslag, som innebär att de militära patienterna i fortsättningen skall intagas å Karolinska sjukhusets allmänna vårdavdelningar, synes de kirurgiska garnisonsavdelningarna icke längre behöva bibehållas såsom sådana. Tre av dessa avdelningar är f. n. avsedda för allmänkirurgiska fall medan den fjärde omvandlats till en plastikkirurgisk- och brännskadeavdelning. I detta sammanhang erinrar departementschefen om sitt i det föregående framlagda förslag, att den plastikkirurgiska avdelningen vid Serafimerlasarettet skall överflyttas till en av de f. n. för allmänkirurgi avsedda garnisonsavdelningarna vid Karolinska sjukhuset och att han samtidigt uttalat, att han med detta förslag icke tagit slutlig ställning till frågan om tillgodoseende av den plastikkirurgiska verksamhetens framtida lokalbehov.

Chefen för den kirurgiska kliniken vid Karolinska sjukhuset professor Hellström har år 1956 framlagt ett förslag till organisation av en urologisk klinik i den s. k. garnionsflygeln. Enligt förslaget skulle tre garnionsavdelningar ställas till den urologiska klinikens förfogande. Kommittén för Karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande har i utlåtande häröver framhållit, att inrättandet vid sjukhuset av en urologisk klinik bör prövas i samband med planeringen av de ortopediska och plastikkirurgiska klinikerna. I en till departementschefen ställd skrivelse den 21 januari 1958 har professor Hellström hemställt, att en sådan prövning måtte komma till stånd, innan ställning togs till ifrågasatt överflyttning av den plastikkirurgiska avdelningen vid Serafimerlasarettet, vilken åtgärd för lång tid framåt skulle låsa möjligheterna för en nödvändig utvidgning av den urologiska kliniken. Urologin intar enligt Hellström en avgjort centralare ställning som undervisnings- och forskningsämne än plastikkirurgin.

Med anledning av professor Hellströms framställning framhåller departementschefen, att hans ställningstagande till frågan om överflyttning av den plastikkirurgiska avdelningen vid Serafimerlasarettet främst grundat sig på den omständigheten, att sagda omdisposition utgör en oavvislig förutsättning för nödvändig upprustning av den kirurgiska kliniken vid Serafimerlasarettet. En sådan överflyttning medför vidare påtagliga fördelar ur driftekonomisk och organisatorisk synpunkt. Ianspråktagandet tills vidare av en garnionsavdelning för plastikkirurgi synes emellertid icke hindra, att uro-

logins lokalbehov kan tillgodoses i erforderlig utsträckning. Departementschefen förutsätter, att direktionen för Karolinska sjukhuset med beaktande av vad nu sagts till prövning upptar frågan, hur de frigjorda garnisonsavdelningarna skall provisoriskt disponeras, och till Kungl. Maj:t inkommer med de förslag, vartill denna prövning kan giva anledning. Departementschefen har för avsikt att snarast föreslå Kungl. Maj:t att uppdraga åt kommittén för Karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande att i samband med planeringen av en ny ortopedisk klinik vid Karolinska sjukhuset jämväl till prövning upptaga frågan om en definitiv lösning av de urologiska och plastikkirurgiska klinikernas lokalbehov. I detta sammanhang erinras slutligen om att 40 allmänna vårdplatser vid garnisonsavdelningarna genom avtal den 1 december 1947 överlåtits till Stockholms läns landsting att tillträdas den 1 januari 1961 men att, därest på grund av ändrade förhållanden ifrågasvarande platser anses lämpligen kunna upplåtas å annan eller andra avdelningar vid sjukhuset, särskild överenskommelse därom må kunna träffas mellan landstinget och direktionen.

Försvarets sjukvårdsstyrelse har i sitt utlåtade över kommissionens förslag bl. a. framhållit, att garantier måste skapas för att militära patienter kan beredas klinisk och poliklinisk vård vid Karolinska sjukhuset utan tidsutdräkt, att den militära ögonpolikliniken måste fortsätta verksamheten i sin nuvarande form samt att förutsättningar alljämt måste finnas att vid sjukhuset bedriva försvarsmedicinskt betydelsefull forskning. För egen del finner departementschefen det vara angeläget, att väntetiden för militära patienter nedbringas i så stor utsträckning som möjligt och anser det därför böra ankomma på direktionen för Karolinska sjukhuset att vidtaga sådana åtgärder, att de militära patienterna såvitt möjligt kan intagas resp. polikliniskt behandlas med förtursrätt. Vidtagandet av dylika åtgärder torde göra det överflödigt att reservera visst antal vårdplatser åt militära patienter på sjukhuset. Den särskilda militära ögonpolikliniken torde böra bibehållas. Departementschefen har under hand inhämtat, att den av sjukhusstyrelsen omnämnda, av marinöverläkaren upprättade promemorian angående inrättande av en försvarsmedicinsk forskningsavdelning vid Karolinska sjukhuset överlämnats till sjukhusets direktion, som för yttre remitterat densamma till lärarkollegiet vid Karolinska institutet. För egen del finner departementschefen det önskvärt, att viss militärmedicinsk forskning framdeles kan liksom hittills beredas plats vid sjukhuset och förutsätter, att direktionen till Kungl. Maj:t inkommer med de förslag, vartill förenämnda promemoria kan ge anledning.

Som sjukvårdsstyrelsen uttalat utgör den vid Garnisonssjukhuset å Kungsholmen f. n. bedrivna försvarsmedicinska forskningen icke tillräckligt skäl för fortsatt statlig drift av sjukhuset. Enligt vad förhandlingskommissionen inhämtat är patientmaterialet vid Garnisonssjukhuset ej heller erforderligt för den vid Karolinska institutet bedrivna medicinska undervis-

ningen och forskningen. Med hänsyn härtill har departementschefen intet att erinra mot att Garnisonssjukhuset — som en följd av den föreslagna omläggningen av militärsjukvården i Stockholm — upplåtes till Stockholms stad för en begränsad tid. Den av förhandlingskommissionen och stadens delegerade överenskomna upplåtelse tiden kan på grund av statens behov av ämbetslokaler i Stockholms centrala delar synas väl lång. Då emellertid byggnadsstyrelsen ej haft något att invända härvidlag och den planerade utbyggnaden av stadens sjukhus icke torde hinna genomföras i sådan takt, att rådande brist på vårdplatser i Stockholm kan beräknas vara hävd före år 1966, har departementschefen för att tillmötesgå stadens önskemål ansett sig böra tillstyrka kommissionens förslag i denna del. Det understrykes, att detta ställningstagande icke avser att innebära någon rubbning i statsmakternas tidigare principbeslut om överståthållarämbetets framtida förläggning till Garnisonssjukhuset (se proposition nr 352 och SU nr 266/1946). Vad parterna överenskommit i fråga om upplåtelsens omfattning, underhåll av byggnader samt personal- och bostadsfrågor m. m. har icke givit departementschefen anledning till erinran. Beträffande försäljningen av den vid Garnisonssjukhuset befintliga utrustningen förutsattes, att parterna med uttrycket »staten tillhörig, för driften av sjukhuset avsedd utrustning» varken avsett sådan utrustning, som utlånats från Karolinska sjukhuset, eller antikviteter och den del av sjukhusets medicinska bibliotek, som är av medicinhistoriskt intresse.

I fråga om den vid Garnisonssjukhuset anställda personalen torde med hänsyn till vad avtalsförslaget innehåller i denna del några svårigheter icke komma att uppstå. Beträffande den f. n. på försvarets stat upptagna regementsläkaren i lönegrad Ae 23 kan dock, om vederbörande icke övergår i stadens tjänst, vissa övergångsanordningar erfordras. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att vid behov vidtaga dylika anordningar.

Mot förslaget till överenskommelse om förlängning under första halvåret 1958 av gällande avtal beträffande Garnisonssjukhuset har departementschefen intet att erinra.

Ett genomförande av föreslagen avveckling av garnisonssjukvården i Stockholm kommer fr. o. m. budgetåret 1958/59 att medföra vissa anslagsmässiga förändringar å riksstaten. Sålunda torde det för innevarande budgetår under fjärde huvudtiteln upptagna anslaget till Garnisonssjukhusen: Karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar kunna utgå. Anslaget till Garnisonssjukhusen: Avlöningar torde i gengäld böra uppräknas med ett belopp motsvarande *dels* arvode åt en militär ögonpoliklinikläkare vid Karolinska sjukhuset *dels ock* medel för avlönande under tiden 1 juli—30 september 1958 av en vid Garnisonssjukhuset såsom sjukhusväbel f. n. anställd underofficer, vilken enligt vad sjukvårdsstyrelsen uppgivit bör beredas en uppsägningstid av sex månader. Förslag i dessa hänseenden har tidigare denna dag framlagts av chefen för försvarsdepartementet. Samtliga läkare vid Karo-

linska sjukhusets kirurgiska garnisonsavdelningar avlönas f. n. från det förenämnda anslaget till Karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar. I och med att detta anslag upphör bör såsom direktionen för Karolinska sjukhuset föreslagit ett mot nuläget svarande antal läkartjänster tills vidare uppföras å Karolinska sjukhusets avlöningsstat. Ifrågavarande läkarpersonal bör enligt direktionens mening utgöras av en biträdande överläkare i Ag 24 samt fyra förste underläkare i Ag 23. Departementschefen har intet att erinra häremot, då den föreslagna anordningen måste anses vara en automatisk följd av den särskilda garnisonssjukvårdens upphörande, och beräknar för ändamålet (29 520 + 106 464) i runt tal 136 000 kronor. Den föreslagna upplåtelsen av Garnisonssjukhuset torde å andra sidan medföra ett minskat medelsbehov under Karolinska sjukhusets avlöningsanslag med cirka 772 000 kronor och under sjukhusets omkostnadsanslag med cirka 345 000 kronor. Därest riksdagen icke framställer erinran häremot, föreslås det få ankomma på Kungl. Maj:t att för budgetåret 1958/59 under ifrågavarande anslag innehålla (772 000 — 136 000) 636 000 kronor resp. 345 000 kronor ävensom vidtagna ändringar i personalförteckningen för sjukhuset, som föranledes av vad departementschefen nu förordat. Departementschefen understryker att sagda anslagsförändringar på grund av bortfallet av inkomster från Garnisonssjukhuset icke utgör någon egentlig besparing för statsverket.

Förhandlingskommissionens förslag till överenskommelser med Stockholms stad resp. Stockholms läns landsting angående beräkningen av vissa driftkostnader m. m. avser att lösa en mångårig tvistefråga mellan staten och staden, huruvida vid tillämpning av 1931 års avtal om Karolinska sjukhuset pensionskostnader skall medräknas såsom en utgift för sjukhusdriften eller icke. Rådande ovisshet rörande tillämpningen av nämnda avtal i detta avseende har bl. a. haft till följd, att definitiv slutavräkning av driftkostnadsbidragen till Karolinska sjukhuset icke kunnat ske fr. o. m. budgetåret 1949/50. Från Stockholms stads sida har under denna tvist ställts motkrav, innebärande att även vid tillämpning av 1925 års avtal om sinnessjukvården i Stockholm pensionskostnader skall medräknas såsom en utgift för sjukhusdriften. Den träffade uppgörelsen, som i detalj reglerar hur driftkostnaderna — främst i fråga om pensionskostnadernas inräknande — skall beräknas, måste ur denna synpunkt anses innebära en väsentlig vinning. Mot kommissionens förslag har emellertid vid remissbehandlingen riktats allvarliga erinringar. Riksräkenskapsverket har sålunda ansett att frågan om beräkningen av bidragen till driftkostnaderna vid Karolinska sjukhuset och Serafimerlasarettet bör behandlas och bedömas fristående från frågan om regleringen av statens bidrag till kostnaderna för sinnessjukvården. Verket har härvid åberopat, att det i förra fallet föreligger en klar skyldighet för staden och landstinget att betala ett bidrag, som inkluderar pensionskostnader, medan stadens anspråk på ändring av de hittills tillämpade grunderna för statsbidrag till sinnessjukvården icke kan anses

vara rättsligen grundat. Vid bedömningen av förhandlingskommissionens förslag måste man enligt departementschefens mening emellertid framför allt beakta, att kommissionen och övriga förhandlingsdelegerade icke ingått på frågan om den rätta tolkningen av berörda avtal i dessa hänseenden utan i stället som ett förhandlingsresultat överenskommit, att pensionskostnaderna hädanefter skall inräknas i bidragen. Detta avspeglar sig i att överenskommelserna erhållit formen av tilläggsavtal till berörda huvudavtal. Parterna har för sin del funnit riktigast, att driftkostnadsbegreppet ges en enhetlig tolkning i samtliga av överenskommelserna berörda avtal. Mot förslaget att pensionskostnaderna skall anses motsvara 15 procent av den under beräkningsperioden för vederbörande sjukvårdsanstalt bokförda bruttoavlöningssumman har varken riksräkenskapsverket eller statskontoret haft något att erinra. De föreslagna överenskommelserna skall gälla fr. o. m. den 1 januari 1956. Enligt riksräkenskapsverket bör de överenskomna grunderna för beräkningen av bidraget till driftkostnaderna vid Karolinska sjukhuset och Serafimerlasarettet tillämpas för tid dessförinnan. För egen del anser departementschefen sig emellertid icke böra påyrka någon ändring av överenskommelsen i denna del.

Det förtjänar här påpekas, att en tillämpning av de föreslagna tilläggsavtalen får ur ekonomisk synpunkt för staten fördelaktiga konsekvenser. Sålunda skulle — med utgångspunkt från de av kommissionen företagna beräkningarna — statens utgifter till följd av sagda avtal öka med 1 780 000 kronor per budgetår medan dess inkomster i gengäld skulle stiga med 2 516 000 kronor.

Slutligen understrykes, att den träffade uppgörelsen ingår som del i ett större avtalskomplex, och därför måste ses i relation till förhandlingsresultatet i övrigt. Vid en sådan samlad bedömning har departementschefen oaktat att 1925 års avtal om sinnessjukvården i Stockholm icke innehåller någon uppsägningsklausul funnit den träffade uppgörelsen om beräkningen av vissa driftkostnader m. m. kunna godtagas. Departementschefen finner emellertid angeläget framhålla att detta hans ställningstagande icke får anses till någon del prejudicerande för tolkning, tillämpning eller utformning av andra samarbetsavtal.

Mot tilläggsavtalens utformning i övrigt har vid remissbehandlingen icke framställts några anmärkningar. Med hänsyn härtill och då departementschefen ej heller i övrigt funnit anledning till erinran mot de träffade överenskommelserna förordar han, att desamma godkännes. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga föreskrifter med anledning av vad direktionen för Karolinska sjukhuset påpekat i fråga om redovisningen av inflytande pensionsmedel för vissa vid Sabbatsbergs sjukhus anställda läkare.

Därest framdeles smärre jämkningar av eller tillägg till i det föregående

berörda avtal eller överenskommelser skulle erfordras, förutsattes, att riksdagens samtycke därtill icke skall behöva inhämtas.

I detta sammanhang anmäles slutligen uppkommen fråga om ersättning för av staten upplåten mark till allmänna barnbördshuset i Stockholm. Vid anmälan i proposition nr 152/1955 av frågan om godkännande av avtal rörande verksamheten vid allmänna barnbördshuset i Stockholm framhöll föredragande departementschefen bl. a., att barnbördshusets funktion som undervisningsanstalt samt statsverkets understödjande av verksamheten tidigare motiverat, att upplåtelsen av tomt åt barnbördshuset skett utan ersättning. Avvecklingen av statsverkets ekonomiska engagement i anstaltens verksamhet syntes emellertid böra medföra, att någon ersättning för markupplåtelsen erlades. Det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma storleken av denna ersättning. Riksdagen lämnade förslaget utan erinran.

Den i propositionen uttalade uppfattningen, att ersättning för markupplåtelsen bör erläggas, har emellertid icke delats av stadens myndigheter. Sålunda har såväl stadens förhandlingsdelegerade som stadens sjukhusdirektion förklarat, att stadens åtagande att erlægga en platskostnadsavgift om 35 000 kronor förutsatt, att staten i överensstämmelse med vad som överenskommits vid i ärendet förda förhandlingar å sin sida avgiftsfritt upplåte nyttjanderätten till den tomt, varå barnbördshusets byggnader är uppförda. Vid sitt godkännande av avtalet har stadens myndigheter utgått från denna förutsättning. I det sålunda uppkomna läget och med hänsyn till de i ärendet föreliggande speciella omständigheterna anser departementschefen sig böra förorda, att någon ersättning för markupplåtelsen tills vidare icke skall utgå. Detta minskar självfallet icke statens rätt till marken. Ändrade förhållanden kan vidare motivera en ändring i vad nu förordats.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av fru *Thorsson* och herr *Carbell* väckt motion (II: B 83), vari hemställts, att riksdagen måtte, utöver vad i statsverkspropositionen B, bil. 13 (= propositionen nr 87 till detta års förra riksdag) föreslagits, bevilja erforderliga medel för inrättande av en avdelning för hjärtkateterisering och angiocardiografi vid Serafimerlasarettet.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen.

Utskottet. Mot bakgrunden av vad departementschefen anfört angående olägenheterna i fråga om undervisningsverksamheten vid *Serafimerlasarettet* och då man får räkna med att lasarettet under ytterligare ett antal år kommer att tjäna undervisningsändamål, synes det även utskottet ofrånkomligt, att en upprustning av lasarettet kommer till stånd. Intet synes därvid vara att erinra mot att den av de sakkunniga framlagda planen lägges till grund för lasarettets successiva upprustning. Ehuru den med

Stockholms stad träffade överenskommelsen om fördelningen av kostnaderna härför ställer sig för staten oförmånligare än den i Sabbatsbergsavtalet angivna, torde förhandlingskommissionens förslag på denna punkt, på av departementschefen anförda skäl, böra godtagas.

Såsom i motionen II: B 83 anförts har de sakkunniga föreslagit inrättande av en avdelning vid Serafimerlasarettet för hjärtkateterisering och angiocardiografi. I häröver avgivet utlåtande har medicinalstyrelsen, enär frågan om den cardiologiska verksamhetens organisation i stort inom landet f. n. är föremål för övervägande i samband med utarbetandet av en plan för den specialiserade kroppssjukvårdens utbyggnad råjongsviis m. m., förklarar sig icke kunna taga definitiv ställning till de föreslagna åtgärderna. Med hänsyn härtill har också departementschefen ansett böra anstå tills vidare med ett ställningstagande i frågan. Sedan emellertid Karolinska institutets kollegium numera i skrivelse till Kungl. Maj:t ånyo hemställt om inrättande av en sådan avdelning, har medicinalstyrelsen, enligt vad utskottet inhämtat, i yttrande den 23 juni 1958 meddelat, att inrättandet av densamma ansluter sig till ett av de alternativ för bedrivande att hjärtkateteriseringsverksamhet, vilka kommer att föreslås i regionvårdsutredningen, varför styrelsen tillstyrkt bifall till framställningen.

Utskottet, som vill erinra om att stadsfullmäktige i Stockholm numera för sin del godkänt det preliminära avtalet med de i motionen föreslagna åtgärderna, anser att dessa bör närmare övervägas vid den fortsatta detaljplaneringen av Serafimerlasarettets upprustning och då i första hand — med beaktande av det ytterligare material som nu framkommit — prövas i samband med lasarettets ordinarie anslagsäskanden för budgetåret 1959/60. Utskottet, som med hänsyn härtill icke är berett att nu taga ställning till yrkandet i motionen II: B 83, avstyrker därför denna.

Utskottet är ense med departementschefen, att någon tidsplan för den föreslagna upprustningen för närvarande icke bör fastställas utan att det statsfinansiella läget här liksom på andra områden måste bli avgörande för medelstilledningen. Då lasarettet endast under begränsad tid kommer att användas i undervisningens tjänst, vill utskottet vidare framhålla vikten av att upprustningen icke drives längre än som kan anses oundgängligen nödvändigt.

Mot de av departementschefen i detta sammanhang redovisade anslagsberäkningarna har utskottet icke funnit anledning till erinran.

De av läkarutbildningsreformen föranledda förslagen till avtal rörande undervisning i psykiatri och klinisk epidemiologi vid Södersjukhuset respektive Epidemisjukhuset i Stockholm får enligt utskottets mening betraktas som godtagbara lösningar av frågan om statens kostnader för undervisningen. I anslutning härtill vill utskottet understryka angelägenheten av att en snar överenskommelse kom-

mer till stånd i fråga om den definitiva förläggningen av psykiatriundervisningen.

Mot departementschefens förslag om viss förändring i riksstaten, innebärande att medel för undervisning i psykiatri, neurologi och epidemiologi samt obduktionsundervisning i fortsättningen anvisas under ett anslag, har utskottet icke funnit anledning till erinran. Även anslagsberäkningen kan av utskottet godtagas.

Kungl. Maj:ts förslag om avveckling av garnisonssjukvården i Stockholm, vilket i huvudsak innebär, att Garnisonssjukhuset å Kungsholmen skall upplåtas till Stockholms stad med nyttjanderätt under åtta år, att de särskilda garnisonsavdelningarna vid Karolinska sjukhuset avvecklas samt att militära patienter från Stockholms stad och län framdeles skall jämföras med civila sjuka och i första hand placeras på av staten respektive länet kontrakterade vårdplatser vid Karolinska sjukhuset, anser sig utskottet böra biträda. Vad departementschefen i anslutning härtill anfört och föreslagit har icke heller givit utskottet anledning till erinran.

De preliminära överenskommelserna med Stockholms stad och Stockholms läns landsting rörande beräkningen av vissa i äldre samarbetsavtal angående sjukvården avsedda driftkostnader m. m. synes lösa en gammal tvistefråga på ett tillfredsställande sätt. Utskottet tillstyrker därför, att förslagen godkännes av riksdagen.

Då departementschefen förutsätter, att endast smärre jämkningar av eller tillägg i nu behandlade avtal skall kunna vidtagas utan riksdagens hörande, vill utskottet icke motsätta sig att bemyndigande härtill lämnas. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att berörda myndigheter, enär avtalen varit avsedda att träda i kraft den 1 juli 1958, provisoriskt vidtagit åtgärder, som erfordrats i anledning av dessa.

Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt har i övrigt icke föranlett någon erinran eller särskilt uttalande från utskottets sida.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal och överenskommelser med Stockholms stad och Stockholms läns landsting i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 14 mars 1958 förordat;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningarna för Serafimerlasarettet och Karolinska sjukhuset, som föranledes av vad departementschefen i sagda statsrådsprotokoll förordat;

c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: B 83 till *Bidrag till vissa om- och tillbygg-*

nadsarbeten vid serafimerlasarettet m. m. för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor;

d) till *Bidrag till anordnande av undervisning vid vissa Stockholms stad tillhöriga sjukhus* för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 473 000 kronor; samt

e) besluta att tills vidare avgiftsfritt till allmänna barnbördshuset i Stockholm upplåta nyttjanderätt till viss tomtmark.

4:o) **Reviderad generalplan för utbyggande av Akademiska sjukhuset i Uppsala.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att godkänna det nu framlagda förslaget till reviderad generalplan såsom grundval för den fortsatta utredningen angående Akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande.

Med skrivelse den 5 november 1957 har kommittén för Akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande överlämnat ett förslag till reviderad generalplan för utbyggande av Akademiska sjukhuset. Kommittén har hemställt, att Kungl. Maj:t ville godkänna, att den föreslagna planen lägges till grund för den fortsatta projekteringen av utbyggnaden.

Departementschefen anför, att sjukhusvården i Uppsala län sedan lång tid tillbaka har varit en gemensam angelägenhet för landstinget och Uppsala universitet. Det universitetet tillhöriga Akademiska sjukhuset tjänstgör sålunda såsom centrallasarett för länet, samtidigt som det användes för undervisningsändamål. Sjukhuset omfattar f. n. följande kliniker: medicinsk, kirurgisk, plastikkirurgisk, ortopedisk, obstetrisk-gynekologisk (kvinno-), pediatrik (barn-), otolaryngologisk (öron-, näs- och hals), oftalmiatrik (ögon-), psykiatrisk, barnpsykiatrisk och dermatologisk (hud-). I sjukhuset ingår jämväl en lungklinik varjämte en neurologisk klinik är under inredning. Vid sjukhuset finns vidare vissa för sjukhuset gemensamma anläggningar såsom röntgenanläggning, laboratorier samt centrala köks-, tvätt- och maskinanläggningar. Antalet vårdplatser uppgår till 1 078. Vårdplatsernas fördelning framgår av följande tabell:

Kliniker	Antal vårdplatser	
Medicinsk klinik		168
Kirurgisk klinik		
Allmän kirurgi	154	
Thorax, (varav 18 tbc)	40	194
Ortopedisk klinik		30
Plastikkirurgisk klinik		33
Neurologisk klinik		25
Ögonklinik		30
Öron-, näs- och halsklinik		76
Dermatologisk klinik		25
Barnklinik		79
Barnpsykiatrisk klinik		20
Kvinnoklinik		
Barnbördsavdelning	95	
Gynekologisk avdelning	85	180
Psykiatrisk klinik		97
Lungklinik		121
	<u>Summa</u>	<u>1 078</u>

Frågan om Akademiska sjukhusets utbyggnad har länge varit aktuell. Såväl ur sjukvårdens som undervisningens synpunkt framstår en utbyggnad av sjukhuset som nödvändig. Det nuvarande sjukhuset företer i vissa avseenden väsentliga brister. Detta omdöme gäller såväl de olika byggnadernas belägenhet i förhållande till varandra som vissa klinikers materiella standard. Den medicinska kliniken, som uppfördes år 1867, kan icke numera anses motsvara anspråken på en önskvärd lasarettstandard och måste ersättas med nybyggnad. Lokalbehoven för sjukhusets kliniska laboratorier är endast delvis genom provisorier nödtorftigt tillgodosedda. De nuvarande förhållandena för flertalet polikliniker är otillfredsställande, varjämte flera specialiteter icke är alls eller i otillräcklig grad företrädda vid sjukhuset. Ur den medicinska undervisningens synpunkt framstår bristen på tillräckliga lokaler för kliniska laboratorier samt bristen på vårdplatser i kliniska specialämnena som en allvarlig brist, vilken ytterligare accentuerats genom den av 1954 års riksdag beslutade läkarutbildningsreformen.

Med tanke på en rationell framtida utveckling av sjukhusanläggningen och med hänsyn till den begränsade markyta, som står till disposition här för, har det ansetts i hög grad angeläget att söka erhålla en överblick över hur de under den närmaste framtiden ifrågakommande nybyggnaderna lämpligen bör placeras inom sjukhusområdet. Med hänsyn härtill bemyndigade Kungl. Maj:t den 16 maj 1947 byggnadsstyrelsen att upptaga utredning an-

gående generalplan för sjukhusets utbyggnad. Byggnadsstyrelsen överlämnade den 13 februari 1951 den gjorda utredningen, benämnd 1950 års förslag till generalplan för utbyggnad av Akademiska sjukhuset i Uppsala. Av denna generalplan, som godtagits av 1951 års riksdag (prop. nr 123 och rskr nr 295) samt av Uppsala läns landstings urtima möte i mars 1951, framgick, att med den i planen tänkta omfattningen av sjukhusområdet förutsättningar funnes för ett utbyggnad av sjukhuset efter angivna linjer och i varje fall till den storlek, som då kunde förutses eller till omkring 1 400 vårdplatser.

Sedan den kliniska undervisningens behov av patientunderlag m. m. be-lysts genom det av 1948 års läkarutbildningskommitté år 1953 avgivna be-tänkandet rörande läkarutbildningen och möjligheter därigenom erhållits att närmare överblicka platsbehovet och frågan om specialiteternas före-trädande vid sjukhuset i den mån dessa beror på undervisningen, har en överarbetning skett av det tidigare generalplaneförslaget. Härvid har en plan för sjukhusets utbyggnad jämte en därtill hörande lokalförteckning utarbetats för att tjäna som underlag för en arkitekttävling rörande sjuk-husets utbyggnad. Vid utarbetandet av sistnämnda plan har hänsyn tagits till dels huvuddragen i den nya läkarutbildningen, särskilt den kliniska un-dervisningen och forskningen jämte inverkan av dessa faktorer på sjuk-husets utbyggnad, dels sjukvårdsbehovet inom upptagningsområdet, dess relation till undervisningens behov av patienter samt tillgodoseende av för undervisning och forskning erforderlig ökning i den nuvarande patienttill-gången (utomlänspatienter), dels ock huvudlinjerna för ämnesområdenas och specialiteternas avgränsning samt vårdavdelningarnas storlek.

Vid utarbetandet av programmet för den nu avslutade arkitekttävlingen har sjukhusområdet alltjämt bedömts vara tillräckligt även med det mera bearbetade lokalprogram, som numera föreligger och som innebär en viss ökning av byggnadsvolymen (1 433—1 463 vårdplatser) jämfört med 1950 års beräkningar och trots att området något beskurits genom den nya sjuk-husvägens snävare dragning utmed åsen. I programhandlingarna har som en väsentlig faktor vid utredningen av frågan om sjukhusets framtida ge-staltning framhållits, att det tillgängliga markområdet är begränsat. Det har vidare betonats att om sålunda ett utbrett byggnadssätt är uteslutet icke heller ett utpräglat höghusbyggnad kan tillämpas på grund av dels när-heten till slottet, dels den särpräglade landskapsbilden, som kräver hän-synstagande till Kronåsen m. m. Komplicerande omständigheter har vidare ansetts vara förekomsten av flera, delvis i gott skick befintliga klinikbygg-nader samt sjukhusområdets topografi med stora nivåskillnader. Av de betydande problem, som är förbundna med den allmänna dispositionen av sjukhusanläggningen, må även framhållas, att vissa av de befintliga bygg-naderna kommer att utnyttjas under en övergångstid för att sedermera rivas eller disponeras för andra ändamål ävensom att sjukhusets storlek nöd-

vändiggör ett etappbyggande, vartill hänsyn måste tagas vid planeringen i stort av anläggningen. Jämväl möjligheter för tillbyggnad, avseende även ersättningsbyggnader för vissa andra nu befintliga klinikbyggnader måste beaktas. Vidare skall de friliggande byggnaderna — befintliga och planerade — kunna tillbyggas samtidigt som de bör förläggas så nära sjukhusets centrum som möjligt.

Vid planeringen av ett undervisningssjukhus rör man sig med byggnadsföretag, som kräver betydande investeringar och man måste samtidigt räkna med att anläggningarna skall fungera under mycket lång tid efter sin planering och tillkomst. Hänsyn bör därför vid planeringen tagas icke endast till sjukvårdens aktuella läge och krav utan jämväl så långt det är möjligt till den sannolika framtida utvecklingen. I den mån så låter sig göra bör anläggningen sålunda utformas på ett sådant sätt, att möjligheter hålles öppna att tillgodose såväl expansion som ändrad organisation i fråga om de skilda klinikerna. Det nu sagda jämte de särskilda omständigheter, som enligt vad tidigare framhållits i föreliggande fall är för handen, har ställt stora krav då det gällt att framlägga ett utformat program för Akademiska sjukhusets fortsatta utbyggnad. Genom det nu framlagda förslaget till reviderad generalplan, som utgör resultatet av ett betydande och framgångsrikt arbete på den föreliggande uppgiften, har kunnat konstateras, att förutsättningar föreligger för anordnande av ett funktionsdugligt sjukhus, som kan uppföras etappvis och ytterligare utbyggas och som är utformat med hänsyn till lämplig användning av befintliga byggnader och med beaktande av platsens krav på byggnadsvolymerens skala och placering. Förslaget har i allt väsentligt lämnats utan erinran i remissyttrandena.

Vid besök på sjukhuset har departementschefen besett stora delar av det nuvarande byggnadsbeståndet samt med representanter för landstinget och byggnadskommittén överlagt om den aktuella situationen. Departementschefen har därvid styrkts i den uppfattningen, att en utbyggnad av sjukhuset är erforderlig. Vid nämnda tillfälle tog departementschefen även del av ritningar och annat utredningsmaterial. Ehuru detta material icke innefattar slutligt utformade förslag, ger det likväl en bild av den tänkta planlösningen för sjukhusets fortsatta utbyggnad, som förefaller ändamålsenlig. Det föreliggande förslaget bör därför enligt departementschefens mening kunna läggas till grund för det fortsatta utredningsarbetet. Förslaget har en grundläggande idé, enligt vilken sjukhusets successiva utbyggnad och omgestaltning på längre sikt låter sig inordnas i ett smidigt system, vilket som prisnämnden framhållit ger förslaget särskild styrka som generalplan. Samtidigt erbjuder förslaget stora variationsmöjligheter beträffande byggnadskropparnas disposition och utformning samt stor valfrihet i fråga om utbyggnadstakten och den totala utbyggnadsvolymen. Sistnämnda förhållande synes departementschefen förtjäna stort avseende. Den ständigt fortgående utvecklingen inom det vetenskapliga och sjukvårdstek-

niska området kan nämligen komma att väsentligt modifiera nu uppgjorda planer icke blott i fråga om platsantalet utan kanske främst beträffande kravet på diagnostik- och behandlingsavdelningar. Ur sist angivna synpunkter anses det nödvändigt att sjukhuset planlägges så att en viss frihet erhålles beträffande utformning och disposition särskilt av senare uppförda delar, varigenom hänsyn kan tagas till utvecklingen såväl inom vetenskap och sjukvård som inom byggnadsteknik. Man bör sålunda icke redan nu binda den framtida detaljutformningen av sjukhusets olika delar. Nya överväganden föranledda av behov, som nu icke kan förutses, kan föranleda ändringar av såväl de olika klinikernas storlek som den ordning i vilken de bör utbyggas. Förslaget erbjuder goda möjligheter till anpassning efter sådana nya behov eller ändringar i nu förutsedda sådana.

Kostnaderna för den föreslagna utbyggnaden kan beräknas uppgå till i runt tal 78 miljoner kronor fördelade med 32, 26 resp. 20 miljoner på föreslagna tre byggnadsetapper. Mot bakgrunden av en så betydande byggnadskostnad är det uppenbart, att vid det fortsatta utredningsarbetet så rationella lösningar som möjligt bör eftersträvas. Problemet om det på varje särskild klinik lämpligaste platsantalet bör sålunda ägnas ingående uppmärksamhet, så att varje möjlighet till begränsning av sjukhusets totala storlek tillvaratages. Beträffande frågan om fördelningen av utbyggnadskostnaderna mellan staten och landstinget gäller enligt nuvarande samarbetsavtal, att förhandlingar i varje särskilt fall skall äga rum i fråga om parternas deltagande i kostnaderna för ny-, till- eller ombyggnad av sjukhuset, innan framställning om anslag för ändamålet göres hos vederbörande myndigheter. Vidare stadgas, att landstinget genom sina bidrag till byggnadernas uppförande tillförsäkras rätt att allt framgent, så länge sjukhuset drives disponera det antal vårdplatser, varom överenskommelse skett eller kommer att ske. Anledning saknas sålunda att i detta sammanhang ingå på kostnadsfördelningen mellan staten och landstinget.

Det nu upprättade förslaget förutsätter en utvidgning av sjukhusområdet mot sydost. I likhet med länsstyrelsen jämte andra remissmyndigheter understryker departementschefen vikten av att erforderliga ingrepp i Kronåsen sker med största möjliga hänsynstagande till landskapsvårdens krav. Med anledning av vad länsstyrelsen anfört om behovet av en överenskommelse rörande bekostandet av erforderliga naturvårdande åtgärder framhåller departementschefen, att kostnaderna för dessa åtgärder synes böra bestridas av de medel, som inflyter vid försäljning av ur åsen bortschaktat grus. Departementschefen räknar dock med att försäljning av grus kommer till stånd endast i den mån gruset icke erfordras för de planeringsarbeten, som kräves på grund av sjukhusområdets utvidgning mot söder och för Stockholmsvägens framdragande utefter sjukhusområdets nya södra gräns.

I likhet med byggnadskommittén finner departementschefen det, icke

minst ur undervisningens synpunkt, angeläget, att frågan om Akademiska sjukhusets utbyggnad så snart ske kan bringas till sin lösning. Som tidigare framhållits är det nu framlagda förslaget väl ägnat att läggas till grund för det fortsatta utredningsarbetet. Det föreslås därför få ankomma på byggnadskommittén att utföra arbetsritningar och övriga förberedelsearbeten för en första etapp av sjukhusets utbyggnad i enlighet med det av kommittén skisserade programmet.

Utskottet anser, att den sedan länge aktuella frågan om en utbyggnad av Akademiska sjukhuset, trots de betydande problem som är förbundna med den allmänna dispositionen av denna sjukhusanläggning, genom kommitténs förslag till reviderad generalplan erhållit en tillfredsställande lösning. Med hänsyn till att nya överväganden kan föranleda ändringar av såväl de olika klinikernas storlek som den ordning, i vilken de bör byggas, finner utskottet särskilt värdefullt, att förslaget — enligt vad sakkunniga myndigheter vitsordat — erbjuder stora möjligheter till en smidig anpassning efter skiftande behov. Förslaget bör därför enligt utskottets mening kunna läggas till grund för det fortsatta utredningsarbetet. Mot bakgrunden av de betydande kostnaderna för utbyggnaden, i runt tal 78 miljoner kronor, vill utskottet emellertid understryka, att vid det fortsatta utredningsarbetet så rationella lösningar som möjligt bör eftersträvas. Det statsfinansiella läget bör vidare bli avgörande för den takt i vilken utbyggnadsprogrammet fullföljes.

Under återopande av det anförda tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må godkänna i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 14 mars 1958 framlagt förslag till reviderad generalplan såsom grundval för den fortsatta utredningen angående Akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande.

5: o) Uppförande av en barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av departementschefen angivna grunder för samarbete med Malmöhus läns landsting rörande uppförande och drift av en barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund, *dels ock* till Uppförande av en barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund under statens allmänna fastighetsfond, inrikesdepartementet, för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 320 000 kronor.

Vid anmälan i proposition nr 104/1957 av frågan om uppförande av en barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund underströk föredragande departementschefen angelägenheten av, att den sedan ett flertal år aktuella frågan om uppförande av en nybyggnad för den barnpsykiatriska avdelningen vid lasarettet löstes. Departementschefen tillstyrkte därför, att en dylik nybygg-

nad kom till stånd men förutsatte, att kostnaderna för nybyggnaden skulle till viss del bäras av Malmöhus läns landsting. Frågan i vilken utsträckning landstinget skulle bidra till kostnaderna, borde göras till föremål för förhandlingar med landstinget. Resultatet av dessa förhandlingar syntes böra avvaktas, innan medel anvisades för byggnadsföretaget. Riksdagen beslöt i enlighet med departementschefens förslag.

Genom beslut den 31 maj 1957 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommissionen för förhandlingar med Malmöhus läns landsting rörande frågor, som äger samband med den medicinska undervisningen och forskningens anordnande i Lund, att snarast möjligt upptaga förhandlingar med landstinget angående dess deltagande i kostnaderna för uppförande och drift av en ny barnpsykiatrisk klinik samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill förhandlingarna kunde giva anledning.

Förhandlingskommissionen har framlagt förslag i ärendet den 21 februari 1958.

I den till förra årets riksdag avlåtna propositionen nr 104 utvecklade föredragande departementschefen skälen för att en nybyggnad för den barnpsykiatriska avdelningen vid lasarettet i Lund borde uppföras. I nyssnämnda proposition ansåg departementschefen det då föreliggande ritningsförslaget ur vård- och undervisningssynpunkt ändamålsenligt och ägnat att läggas till grund för vidare utarbetande av byggnadsprogrammet. Departementschefen förordade emellertid, att i samband med upprättandet av erforderliga detaljritningar en omprövning skulle verkställas i syfte att utröna, huruvida förenklingar eller eljest besparande omläggningar i byggnadsprogrammet kunde genomföras utan men för det ändamål som kliniken skulle tillgodose. Genom byggnadsstyrelsens försorg har en sådan överarbetning nu verkställts. Därvid har prövats olika andra lösningar av frågan än den i propositionen nr 104/1957 redovisade, men dessa har icke befunnits medföra någon nämnvärd kostnadsbesparing eller några större fördelar ur planläggnings- eller driftsynpunkt. Ej heller har det visat sig möjligt att begränsa den tidigare föreslagna nybyggnaden. Byggnadsstyrelsen har därför f. n. beräknat totalkostnaden för nybyggnaden till samma belopp, som upptogs för ändamålet i nyssnämnda proposition, eller 1 500 000 kronor.

Av vad sålunda tillkommit, sedan frågan behandlades vid förra årets riksdag, anser departementschefen tydligt, att några ytterligare förenklingar eller eljest besparande omläggningar icke kan vidtagas, om kliniken skall kunna väl fylla de uppgifter, för vilka den är avsedd och föreslår därför, att de av byggnadsstyrelsen nu framlagda ritningarna lägges till grund för nybyggnaden. Kostnaderna för arbetena uppskattar han i likhet med byggnadsstyrelsen till 1 500 000 kronor.

Enligt det förslag till avtal, som förhandlingskommissionen numera framlagt, skall landstinget bidra till kostnaderna för den barnpsykiatriska klinikens uppförande med en sjättedel av totala kostnadsbeloppet. I övrigt

3 — *Bihang till riksdagens protokoll 1958. 6 saml. Nr B 40*

skall i fråga om kliniken med erforderliga jämkningar föranledda av inrymmandet i byggnaden av landstingets rådgivningsbyrå för psykisk barn- och ungdomsvård gälla de motsvarande föreskrifter, som innefattas i gällande avtal rörande den psykiatriska kliniken. I likhet med remissmyndigheterna anser departementschefen avtalsförslaget från statens synpunkt godtagbart och tillstyrker därför, att detsamma lägges till grund för det avsedda samarbetet. Därest framdeles smärre jämkningar av eller tillägg till avtalsbestämmelserna skulle erfordras, förutsättes, att riksdagens samtycke därtill icke skall behöva inhämtas. Det av mentalsjukvårdsdelegationen väckta förslaget om inrättande av en rikspoliklinik vid den barnpsykiatriska kliniken anses icke böra komma under bedömande i förevarande sammanhang. Med en prövning av denna fråga anses lämpligen böra anstå i avbidan på ett ställningstagande till övriga av delegationen i dess betänkande framlagda förslag. Med anledning av vad medicinalstyrelsen anfört i fråga om beräkningen av driftkostnaderna vid de psykiatriska och barnpsykiatriska klinikerna framhåller departementschefen, att den av styrelsen väckta frågan lämpligen synes böra upptas till behandling i samband med de förhandlingar, som torde komma att få tagas upp med anledning av en från landstingets sida påkallad revision av bestämmelserna rörande statsbidrag till dels den allmänna driften vid Lunds lasarett dels ock den psykiatriska kliniken därstädes.

Därest föreliggande avtalsförslag godkännes av riksdagen och landstinget, kan byggnadsarbetet igångsättas under budgetåret 1958/59. Storleken av de medel, som erfordras för byggnadsarbetena under nämnda budgetår, har beräknats till 320 000 kronor.

Utskottet har i sitt föregående år avgivna och av riksdagen godkända utlåtande nr 86 icke funnit anledning till erinran mot den preliminära planläggningen av den nya psykiatriska kliniken men understrukt, att en omprövning av byggnadsprogrammet borde verkställas i kostnadsbesparande syfte samt förhandlingar med Malmöhus läns landsting avvaktas, innan medel anvisades för ändamålet.

Med hänsyn till vad departementschefen nu anfört rörande svårigheterna att vidtaga förenklingar eller eljest besparande omläggningar vill utskottet icke motsätta sig att de av byggnadsstyrelsen framlagda ritningarna nu lägges till grund för nybyggnaden.

Då även de av departementschefen förordade grunderna för samarbete med landstinget angående uppförande och drift av ifrågavarande klinik synes för statsverket godtagbara, tillstyrker utskottet att härför erforderliga medel anvisas.

Då utskottet ej heller i övrigt funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört och föreslagit, hemställer utskottet,
att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 14 mars 1958 angivna grunder för samarbete med Malmöhus läns landsting rörande uppförande och drift av en barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund;

b) till *Uppförande av en barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund* under statens allmänna fastighetsfond, inrikesdepartementet, för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 320 000 kronor.

6:o) **Vissa överenskommelser med Göteborgs stad om fördelningen av kostnaderna för vissa byggnadsföretag.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen förordade överenskommelser med Göteborgs stad och vissa landsting om fördelningen av kostnaderna för vissa byggnadsföretag.

Genom beslut den 24 maj 1957 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens medicinska förhandlingskommission i Göteborg att å statens vägnar upptaga förhandlingar med Göteborgs stad och övriga berörda parter rörande fördelningen av kostnaderna för *dels* nybyggnad av hudklinik, *dels* ifrågasatt utvidgning av kvinnoklinik I vid Sahlgrenska sjukhuset, *dels* ock anordnande av undervisningslokaler vid Konung Gustaf V:s jubileumsklinik i Göteborg.

Såsom resultat av de förhandlingar, som kommissionen fört med förhandlingsdelegerade från Göteborgs stad, har kommissionen med skrivelse den 18 november 1957 framlagt förslag till avtal i nyss angivna ämnen.

Departementschefen anför, att den av Göteborgs stad anordnade hud- och könssjukvården sedan år 1893 är förlagd till ett fristående sjukhus, Holtermanska sjukhuset. Enligt 1948 års avtal med Göteborgs stad tjänar sjukhuset tillika som undervisningsklinik i dermatologi och venerologi. I detta avtal har förutsatts, att de i sjukhuset inrymda klinikerna skall överflyttas till en planerad ny sjukhusanläggning i stadens östra del. Om anordnande av nya kliniker och avdelningar skall enligt avtalet särskild överenskommelse träffas mellan staten och staden.

Stadsfullmäktige i Göteborg har numera beslutat, att en ny hudklinik skall uppföras inom Sahlgrenska sjukhusets område och detta byggnadsprojekt har även godkänts av riksdagen enligt förslag i proposition nr 104/1957. När det gäller för den kliniska undervisningen och forskningen behövliga lokaler innehåller 1948 års avtal angående anordnande av en medicinsk högskola i Göteborg emellertid särskilda bestämmelser endast beträffande Sahlgrenska sjukhuset sådant sjukhuset förutsattes bli utformat enligt de år 1948 föreliggande till- och ombyggnadsplanerna. På grund härav har förhandlingar måst äga rum mellan staten och staden rörande fördelningen av kost-

naderna för den nya hudkliniken uppförande. Det förslag till överenskommelse i denna fråga, som förhandlingskommissionen nu framlagt, innebär i princip, att staten skall svara för samtliga de kostnader, som belöper på de utrymmen inom nybyggnaden, som anordnas för undervisning och forskning, medan kostnaderna för de för sjukvården utnyttjade lokalerna skall bestridas av staden. Departementschefen har vid prövningen av förslaget till överenskommelse i likhet med remissmyndigheterna kommit till den uppfattningen, att detsamma kan godtagas som en lösning av frågan om statens bidrag till kostnaderna för ifrågavarande klinik och förordar därför, att det uppgjorda förslaget till överenskommelse oförändrat lägges till grund för samarbetet mellan staten och Göteborgs stad rörande hudkliniken uppförande. Departementschefen finner emellertid angeläget framhålla, att detta ställningstagande icke får anses till någon del prejudicerande för den framtida uppgörelse om anordnande av medicinsk undervisning vid Göteborgs stad tillhöriga sjukhus, som kan komma att träffas i anledning av en av staden i annat sammanhang påkallad revision av 1948 års avtal.

Vad härefter angår frågan om fördelning av kostnaderna för ombyggnad av kvinnoklinik I erinras till en början om, att 1955 års läkarutbildningsutredning ansett nödvändigt, att kliniken utvidgas med jourrum och dagrum för medicine kandidater ävensom med demonstrations- och kurs-salar. En utvidgning av befintliga laboratorier för undervisnings- och forskningsändamål framstår även som nödvändig. Det erinras även om att redan vid de förhandlingar, som år 1955 fördes mellan förhandlingskommissionen och representanter för Göteborgs stad angående upplåtelse av kvinnoklinik I för medicinsk undervisning och forskning, enighet förelåg mellan parterna om, att vissa om- eller tillbyggnadsarbeten av kliniken inom en snar framtid påkallades för att densamma skulle kunna utnyttjas för undervisning och forskning. Efter framställning av medicinska fakulteten har stadens sjukhusdirektion numera låtit uppgöra ett förslag till ombyggnad av kvinnokliniken I främst i syfte att erhålla utökade utrymmen för undervisning och forskning. Detta förslag innebär i sina huvuddrag, att den nuvarande huvudbyggnaden påbygges med en våning, vilken inredes till två vårdavdelningar. De två vårdavdelningar, som f. n. är belägna närmast över operationsavdelningen, överflyttas till den nybyggda våningen. De båda vårdavdelningarna omändras till forsknings- och undervisningslokaler samt arbetsutrymmen för underläkare. Ett genomförande av förslaget medför den betydelsefulla praktiska fördelen, att de organiskt sammanhörande enheterna förlösningssavdelning, operationsavdelning samt forsknings- och undervisningsavdelning kommer att ligga omedelbart över varandra med god anslutning dels sinsemellan dels ock mellan övriga utrymmen inom sjukhuset. Mot utformningen av det nu föreliggande förslaget har departementschefen i likhet med remissmyndigheterna intet att

erinra. Enligt departementschefens mening är det ur undervisningens och forskningens synpunkt önskvärt, att byggnadsföretaget kommer till utförande. Vad angår fördelningen mellan staten och staden av kostnaderna för nödvändiga byggnadsarbeten godtager departementschefen det förslag till kostnadsfördelning, som den framlagda överenskommelsen med stadens delegerade innebär. I likhet med vad tidigare anförts i fråga om förslaget till överenskommelse rörande hudkliniken förutsättes, att ställningstagandet i förevarande fall icke skall få prejudicerande betydelse.

Vid sin anmälan i proposition nr 104/1957 av frågan om anordnande av undervisningslokaler i ämnet radioterapi framhöll dåvarande chefen för inrikesdepartementet, att förhandlingar borde upptagas mellan staten och vederbörande kommunala organ angående fördelningen av kostnaderna för uppförande av föreslagen tillbyggnad till jubileumskliniken. Som framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har numera förhandlingskommissionen framlagt ett på förhandlingar med vederbörande intressenter grundat förslag till överenskommelse i frågan. Detta förslag bygger på samma principer, som legat till grund för de i det föregående redovisade förslagen till avtal rörande hudkliniken och kvinnokliniken I. Departementschefen anser sig därför under enahanda förbehåll kunna tillstyrka förhandlingskommissionens förslag jämväl i denna del och förordar således, att statens bidrag till ifrågasatt byggnadsföretag fastställs att utgå efter de grunder, som innefattas i det av förhandlingskommissionen framlagda avtalsförslaget.

Utskottet. De förslag till överenskommelser rörande fördelningen av kostnaderna för dels nybyggnad av hudklinik, dels ifrågasatt utvidgning av kvinnoklinik I vid Sahlgrenska sjukhuset, dels ock anordnande av undervisningslokaler vid Konung Gustaf V:s jubileumsklinik i Göteborg, vilka i förevarande sammanhang redovisas, bygger samtliga på principen, att staten skall svara för alla de kostnader, som belöper på de utrymmen inom nybyggnaden, vilka anordnas för undervisning och forskning, medan kostnaderna för de för sjukvården utnyttjade lokalerna skall bestridas av Göteborgs stad. De framlagda förslagen kan av utskottet godtagas. Utskottet vill emellertid understryka, att ställningstagandet i dessa frågor icke får anses prejudicerande.

Under återopande av det anförda och då utskottet i övrigt icke funnit anledning till erinran eller särskilt uttalande hemställer utskottet,

att riksdagen må godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 14 mars 1958 förordade överenskommelser med Göteborgs stad och vissa landsting om fördelningen av kostnaderna för vissa byggnadsföretag.

7:o) Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg m. m. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Sahlgrenska sjukhuset m. m. för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 775 000 kronor.

Kostnaderna för uppförande av de mikrobiologiska institutionerna beräknades i 1954 års prisläge till 15 000 000 kronor. Efter frånräknande av ett belopp om 430 000 kronor, som avsågs för en värmekulvert mellan Sahlgrenska sjukhuset och institutionerna, kvarstår 14 570 000 kronor. Sedan entreprenadanbud inkommit, grundade på färdiga byggnadshandlingar, har sjukhusdirektionen i Göteborg anmält, att totalkostnaderna för byggnadsföretaget kommer att uppgå till 19 000 000 kronor. Av den betydande kostnadsökningen — 4 430 000 kronor — är enligt vad byggnadsstyrelsen uppgivit 2 330 000 kronor en följd av den allmänna prisstegringen. Härtill kommer 750 000 kronor för anordnande av lokaler för ett odontologiskt-bakteriologiskt laboratorium enligt beslut av 1957 års riksdag, vilken kostnad icke upptagits i den ursprungliga beräkningen. Resterande merkostnad eller (4 430 000 — 2 330 000 — 750 000) 1 350 000 kronor anses bero på att den år 1954 angivna kostnaden för byggnadsföretaget på grund av svårigheten att på projekteringsstadiet överblicka kostnaderna för en nybyggnad av förevarande slag beräknats för lågt. Ehuru departementschefen finner kostnadsökningen i denna del betydande vill han icke motsätta sig, att de ifrågasvarande byggnadsarbetena får utföras i överensstämmelse med nu utarbetade förslag, oaktat den merkostnad för statsverket, som härigenom beräknas uppkomma. För fullföljande av arbetena med uppförande av ifrågasvarande institutioner förordas anvisande för nästa budgetår av 2 000 000 kronor.

I det föregående har departementschefen föreslagit riksdagen att godkänna ett av statens medicinska förhandlingskommission i Göteborg framlagt förslag till avtal mellan staten och Göteborgs stad rörande fördelningen av kostnaderna för ombyggnad av kvinnoklinik I. Vid bifall till detta förslag bör medel för påbörjande av byggnadsföretaget anvisas för nästa budgetår. Det föreslås, att för ändamålet anvisas 500 000 kronor.

För uppförande av nybyggnad för dermato-venereologisk klinik har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 100 000 kronor. Departementschefen förordar, att för fullföljande av detta byggnadsföretag för nästa budgetår anvisas 260 000 kronor.

Någon medelsanvisning till bestridande av kostnaderna för tillbyggnad av den psykiatriska kliniken anser sig departementschefen f. n. icke kunna tillstyrka. I detta sammanhang erinras om, att Göteborgs stad numera uppsagt 1948 års avtal angående anordnande av den medicinska undervisningen i Göteborg och samtidigt hemställt, att förhandlingar måtte upptagas rörande revision av detta avtal. Resultatet av dessa förhandlingar anses böra avvaka-

tas, innan ställning toges till frågan om anvisande av medel för ifrågasatt byggnadsföretag.

Slutligen anmäles i detta sammanhang uppkommen fråga om vidtagande av vissa åtgärder för åstadkommande av förbättrade undervisningslokaler vid vanförestaltens i Göteborg ortopediska klinik. Denna klinik, som omfattar 97 vårdplatser, har f. n. i fråga om den slutna vården ett upptagningsområde omfattande — förutom Göteborgs stad — Göteborgs och Bohus, Värmlands samt Skaraborgs län. Till kliniken knuten poliklinik svarar för drygt hälften av stadens öppna vård och hela den öppna vården inom nämnda tre län. Vid kliniken meddelas undervisning i ortopedi för medicine studerande. Den nuvarande klinikbyggnaden uppfördes år 1928. Byggnadskroppen är i gott skick men dispositionen av lokalerna är delvis otidsenlig. Särskilt gäller detta operationsavdelningen, som har vissa utrymmen i hälftenbruk med polikliniken, varigenom ett rationellt utnyttjande av lokalerna omöjliggöres. Undervisningen har hittills bedrivits i provisoriska lokaler, som emellertid är otillfredsställande för den intensifierade undervisningen enligt den nya undervisningsordningen. Som föreläsningssal användes f. n. ett trångt dagrum. Utrymmen för de tjänstgörande kandidaterna saknas helt.

I syfte att åstadkomma förbättrade förhållanden har ett förslag till tillbyggnad av kliniken utarbetats. Enligt detta förslag avses i en flygelbyggnad skola inrymmas en ny operationsavdelning, en simanläggning samt undervisningslokaler. Kostnaderna för byggnadsföretaget har uppskattats till 950 000 kronor, varav 260 000 kronor beräknas belöpa på undervisningslokalerna. Med hänsyn till tidigare rådande ovisshet rörande ortoped- och vanförestaltens framtida organisation har emellertid denna utbyggnadsplan icke upptagits till närmare övervägande. Sedan 1955 års riksdag i anledning av i propositionen nr 135/1955 framlagda förslag beslutat om den ortopediska sjukvårdens skiljande från vanförestaltens övriga verksamhet och dess överförande till den allmänna sjukvården, uppdrog Kungl. Maj:t den 11 mars 1955 åt statens medicinska förhandlingskommission i Göteborg att företaga erforderlig utredning av frågan om ett ifrågasatt övertagande från Göteborgs stads sida av vanförestaltens ortopediska klinik samt att, därest utredningsresultatet så skulle föranleda, upptaga förhandlingar med staden och övriga berörda parter angående stadens övertagande av kliniken. Vid de förhandlingar, som kommissionen fört med delegerade från staden, har enighet icke kunnat uppnås om villkoren för stadens övertagande av den ortopediska kliniken. Förhandlingarna har därför ajournerats tills vidare. Det läge, som härigenom uppkommit, är såväl ur sjukvårdens som undervisningens synpunkt ägnat att ingiva bekymmer. Ett ytterligare uppskov i byggnadsfrågan innebär sålunda för såväl sjukvården som undervisningen en allvarlig olägenhet. Departementschefen anser det emellertid icke kunna ifrågakomma, att staten i rådande läge skulle ensam bestrida kostnaderna för de

byggnadsåtgärder, som påkallas av sjukvårdens behov. Däremot anses icke hinder föreligga mot att de åtgärder vidtages, som kan vara ägnade att åstadkomma ur undervisningssynpunkt förbättrade lokalförhållanden. Efter besiktning på platsen har byggnadsstyrelsen i samråd med ämnesföreträdaren funnit det möjligt att inom den ortopediska klinikens nuvarande byggnad provisoriskt anordna en föreläsningssal för ett 30-tal studerande genom att taga i anspråk ett rum för sjukgymnastik jämte del av angränsande omklädningsutrymmen belägna inom den kvinnliga badavdelningen. Ifrågavarande utrymmen beräknas i viss utsträckning alltjämt kunna tas i bruk för sina ursprungliga ändamål under tid, då föreläsningssalen icke begagnas för undervisning. Kostnaderna för erforderliga ändringsarbeten kan uppskattas till cirka 12 000 kronor, vartill kommer kostnaden för viss utrustning eller cirka 3 000 kronor. Det förordas, att ifrågavarande kostnader får bestridas från förevarande anslag, vilket med anledning härav bör uppräknas med 15 000 kronor.

Vid bifall till vad i det föregående förordats skulle det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår uppgå till (2 000 000 + 260 000 + 500 000 + 15 000) 2 775 000 kronor.

Utskottet. Enligt tidigare verkställd kostnadsberäkning skulle den totala kostnaden för de mikrobiologiska institutionerna belöpa sig till 15 000 000 kronor, av vilket belopp staten enligt träffad överenskommelse skulle bidra med hälften eller 7 500 000 kronor, vartill för statens del skulle komma 465 000 kronor för ett odontologiskt laboratorium. Totalkostnaderna beräknas nu komma att uppgå till 19 000 000 kronor. I likhet med departementschefen finner utskottet den anmälda kostnadsökningen betydande men vill icke motsätta sig, att arbetena får utföras i överensstämmelse med utarbetade förslag samt att härför för budgetåret 1958/59 beräknas 2 000 000 kronor. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang framhålla vikten av att de kostnadsberäkningar, som lägges till grund för överenskommelser rörande statliga bidrag, göres så realistiska som möjligt.

Med hänvisning till att utskottet under föregående punkt tillstyrkt godkännande av förslag till avtal mellan staten och Göteborgs stad rörande fördelningen av kostnaderna för ombyggnad av kvinnoklinik I tillstyrker utskottet vidare att för ändamålet beräknas 500 000 kronor.

För uppförande av ny hudklinik har statens bidrag tidigare preliminärt beräknats till 620 000 kronor, varav 100 000 kronor anvisats för budgetåret 1957/58. Då kliniken beräknas stå färdig i början av år 1960, tillstyrker utskottet, att halva återstående beloppet, 260 000 kronor, nu anvisas.

Det läge, som uppstått för sjukvården och undervisningen på grund av de ajournerade förhandlingarna rörande förbättrade undervisningslokaler vid vanförestaltens i Göteborg ortopediska klinik, är givetvis att beklaga. Utskottet, som vill understryka departementschefens uttalande, att staten

i rådande läge i varje fall icke bör ensam svara för kostnaderna för de byggnadsåtgärder, vilka påkallas av sjukvårdens behov, tillstyrker därför anvisande av 15 000 kronor för anordnande av en provisorisk föreläsningssal.

I sammanhanget vill utskottet erinra om att chefen för ecklesiastikdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts den 7 mars 1958 givna bemyndigande numera tillkallat nya förhandlingssakkunniga för förhandlingar med Göteborgs stad i vissa frågor rörande den medicinska undervisningen m. m.

Då utskottet i övrigt icke funnit anledning till erinran eller särskilt uttalande, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg m. m.* för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 775 000 kronor.

8:o) **Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid lasarettet i Umeå m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid lasarettet i Umeå m. m. för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 53 000 kronor.

Organisationskommittén för den medicinska högskolan i Umeå har i skrivelse den 9 januari 1958 hemställt om anvisande för budgetåret 1958/59 av 53 000 kronor för vissa byggnadsarbeten vid Umeå lasarett.

Departementschefen anser, att medel för bestridande av å staten belöpande del av kostnaderna för vissa byggnadsarbeten vid lasarettet i Umeå bör stå till förfogande redan fr. o. m. budgetåret 1958/59. Organisationskommitténs uppskattning av erforderligt medelsbehov har icke givit departementschefen anledning till erinran. För ändamålet bör å riksstaten för budgetåret 1958/59 upptagas ett anslag av reservationsanslags natur under förut angivna rubrik. Detta anslag bör uppföras med 53 000 kronor.

Utskottet vill erinra om att fördelningen mellan staten och Västerbottens läns landsting av de byggnadskostnader, som uppkommer i samband med utbyggandet av lasarettet i Umeå till undervisningssjukhus, regleras genom ett särskilt avtal, redovisat i proposition nr 188 år 1957. Avtalet, som godkänts av föregående års riksdag, innebär för vissa fall till beloppet fixerade bidrag från staten, för andra fall hälftindelning av de verkliga kostnaderna.

Med hänvisning till vad sålunda anförts tillstyrker utskottet, att vissa medel för bestridande av på staten belöpande del av ifrågavarande kostnader ställes till förfogande fr. o. m. budgetåret 1958/59.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid lasarettet i Umeå m. m.* för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 53 000 kronor.

Stockholm den 11 juli 1958

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herr Gillström, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Boman, Thun, Pålsson, Bergman, Holmqvist, Sundelin, Rikard Svensson, Bertil Petersson, Palme, Lodenius och Anders Johansson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Pettersson i Degerfors, Thapper, Rubbestad, Jansson i Kalix, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, fröken Elmén, fröken Olsson, herrar Cas- sel, Nihlfors, fru Thorsson, herr Bohman och fröken Vinge.

Reservation

vid punkten 3 (Vissa överenskommelser med Stockholms stad och Stockholms läns landsting rörande sjukvården i Stockholm och den medicinska undervisningen därstädes) av fru *Thorsson*.